

II.
6.13011.
e. 57

KRAJNSKI
Zhbelarzhik.

Spisal

Juri Jonke.

KRAJNSKI
ZHBELARZHEK,
to je :
kratko poduzhenje
z habéle editi,
in s' njimi prav ravnati.

Is lastnih skusninj spisal v' nemškém, in tudi
v' krajnski jesik preslavit dal

JURI JONKE,

Zhermošlinskij sajmashter na Kozhevskim, in so - ud
zefarske kraljeve krajnske kmetijske drushe.

V' Ljubljani.
Natisnil Joshef Blasnik.
1836.

Predgovor.

Veliko je še sicer nemških bukev od zhbélné reje, v' kterih je vše sápopadeno, kar se od zhebél, kolikor je v' stanu zhlovéshki um 'njih skrivnostno naturo smodrovati, govoriti more, pa slovénških tazih bukev je malo; in še tih, které so, se je, slasti Krajnzu, silno teshko f' pridam poflushiti.

Anton Janšha, Goréniž, is Rodin-fke fare, zhigar zhbelnják še dan danashnji 60 stopinj od növe Breshnifke farne zérkve стоји, je savolj svoje zhbelařske umétnosti tako slovil, de je bil od ranze Svitle Zefarize Marije Teresje na Dunaj poklizan, de je tam zhbelařstvo v' ozhitni sholi uzhil. Kér sam ni snal pisati, je dal svoj zhb-

larški uk na svitlobo po Blashi Kumerdeji, Zeljskim kresijskim komisarji, ki jih je potlej v' krajnsko prestavil, s' nekterimi perstavki pomnoshil, in v' Zelji léta 1792 natisniti dal Janes Golizhnik, fajmashter v' Grishi na Shtajerskim. Te bukvize, které so posébno imenitne sato, ko svirajo od Jansha, našiga domorodza, téga vélziga vajvoda in ozhéta zhbelerstva, se najdejo tū in tam she med kmetiškim ljudstvam, in bi bile prav dobre, pa so sa kmeta malo predolge, in savolj slabe pisarije grosno teshko brati in uméti. Spét druge bukve od zhbélné reje so bile dane na svitlo v' Gradzu léta 1831; pa mémo téga, de so sa kmeta vše preobilne, tudi savolj shtajerskiga jesika, in novih zherk, s' kterimi so natisnjene, sa Krajnza she zloniso.

Drusih slovenskih, Krajnzu umévnih bukve od zhbelerije pa mende ni.

Po timstazim, mislim, bi nove bukvize, které všakdanje ravnánje s' zhbělami, s' osoram na vše zhase in kraje kashejo, ne bile odvezh. Sato sim sklenil, in sicer na vedno nagovarjanje svo-

jih perjatlov, kteri so iméli perloshnost od prida in speha moje zhbeline reje preprizhati se, svoje vezhlétne skufshnje, in svoje per zhbelařskih opravilich nabrano skufsheno snanje, s' našvitlodanjem prizhijozhiih, na kratko, kar je mogozhe po gôdu sdélanih, in v' prav ljudskim, všakimu umévnim krajniskim jesiku natisnjenih bukviz, tudi drugim manj skufhenim zhbelařjem rasodéti, de bi tako tudi jest perpmogel kaj k' rezhi, která se je do sdej premalo zhislala, in ne le koristno in pridavno, ámpak tudi perjétno in kratkozhasno zhbelařstvo, které bi bilo lahko všaj v' nashi, pod pohlévnim podnébjem ustvarjeni desheli, ne le veliko sboljshano, temùzh k' nár bogatijim perhodkam povsdignjeno, kolikor je v' môji môzhi, budil in potiskal.

Dolsih in visoko pisanih bukev kmet nima zhafa, in se jih tudi naveлизha prebirati, tudi ne more všiga v' glavi obdershati, kér je le rozhniga déla vajen, ne pa shtudiranja in tuhanja; in svoje kmetavsko délo vñemar pustiti, in se sgol branja in mishljenja vlotiti, téga ne more, in to ni nje-

gov pokliz. Glejte, ljubi kmetizhi! sato se vam podajo tukaj prav kratke in umévne bukvize, ki jih lahko vsak v' kratkim zhasu preberë, in vse v' njih sapopadeno, bres de bi si glavo tõmil, lahko umé in v' spominu ohrani. Desiravno so pa té bukvize kratke, vonder vse v' sebi imajo, kar je potréba kmetishkemu zhlovéku vediti od zhbélné reje, de bo gotov prid is nje imel. Sato je vse modrovanje in preiskovanje uzhénih od zhebél, in vse, kar le prasno radovédnost pase, in v' gospodarski prid ne bije, létu ispušheno, in le to ob kratkim povédano, kar zhbeler mora vediti, de per svojih zhbelah ne bo sgube, ampak dobizhik imel. In prav to je sa kmeta.

Sato, ljubi zhbelerji! berite radi te bukvize, in ravnajte se per svojih opravilih f' zhbela mi svesto po njih, in porok sim vam, de kmalo ne bo ste iméli usroka, nad slabim spéham svojiga zhbelerstva pertoshiti se, in ne bo tolkokrat slishati, de f' zhbekario nizh ni.

§. 1.

Od zhebél sploh,

Zhúdimo se med toliko stvarmi mnosim shiyálim in infektam, kteri so tolikanj perversni, in tako rêzhi zhloveshko rasumnost imajo. Pa per natanknîm premishljevanji in gledanjî zhbelniga rôja morajo nar vézhi modrijani sferméti, in klizati s' vélkim Pavlam: O visokost bogastva, modrosti in uzenosti boshje! Kako nesapopadlivi so njegovi sklepi, in kako nesvedlive njegove pota! — In réf, zhe bolj natanko se zhbélni panj pregleduje, vezh zhudniga se ugleda: Letu najdemo nar lépshi deshélno napravo, nar bolji vladstvo na svetu; letu gospoduje nar vézhi sposhtlivost in nesmerna ljubésin do poglavitne perhone ali kraljize, sa ktere varstvo in ohranjenje je vsak ud deshele perpravljen v' nevarnosti lastno shivljenje dati. Védna bratovška ljubésin in edinoš med

njimi, is ktere se vsak sa drusiga do sadnjiga dihleja vadluje in bojúje, njih varzhošť, njih serd in pridnošť sa délo, njih natanknost in pervershnost, in njih lépi k' naménu flushni réd, kteriga s' mnosimi déli in opravili k' spehu sploshne frézhe ohraniti, se sdi de hozhejo ena drugo sad pušiti; zhudna skupdélavnost zhebél, in njih druge posébne lastnosti so sgol resnizhni sprizbleji, kako mogozhen in moder je stvarnik; sato tudi noben zhbélni perjatel, ko bi prav sfer ne imel nar bolj vterjenih sapopadkov od bistnosti neskonzhniga bitja, ne more Boga tajiti, ker mora po premishljevanji tih zhudnih umetavstnih stvari boshjih k' njegovimu sposnanju in zheshenju bujen hiti. —

§. , 2.

Od mnosih plemén ali sort zhebél.

Troje sorte zhbéle al buzhéle a) so, namrežh:
1) Kraljiza, to je matiza, mazhiza al materniza b); kteriga sadnjiga iména se tudi hzhemo dershati,

-
- a) Na všokim Gorénskim in po Korofskim jih imenujejo buzhéle ali bzhéle, po drugi našti deshéli zhbéle, na Shtajerskim zhéle, zhélize, po Pemfko al Zhefkko wzhéle.
- b) Na všokim Gorénskim materniza, sfer matiza, mazhiza.

- 2) gmanj ali délavne zhbéle, in
- 3) troti ali trotje.

§. 5.

Od maternize.

Materniza je nekoliko vezhi in veliko daljši od délavnih zhebél, rasložhi se od njih tudi po farbi, in je mati vših drusih zhebél. Sato je s' njenosgubo tudi však panj sgubljen, zhe ni v' njem vezh k' isleshenju nore maternize dobre salége, ali pa zhe se mu ne da druga materniza. Silno rodovitna je materniza, in samore v' enim létu nad 60000 zhebél rodi. Nje rodovitnost se ravna po njénim sdravji, po podobi njeniga shivota, nar vezh pa po njéni starosti.

Materniza shiví navadno 6 do 7 al tudi 8 lét, in je v' pervih tréh letih veliko rodovitniji, kot v' drusih, sakaj v' zhetertim in petim létu róji she tri al shtiri tédne posneje, kòt ena mlaji, in v' shestim in sedmim létu po navadi ne róji vezh, in zhe prav róji, ne more vezh letéti, temuzh pade pred ulnjakam na tla. V' osmim al shtre daljnim letu starosti, velikokrat she préd nje rodovitnost slo odjemlje, in ona stavi vezhi dél le trotofsko salégo, kar je go-

tovo snamnje nje velike starosti in daljne neperpravnosti, sato vezhi dél sdej kmalo odmerjè.

De se pa starost materniz more sa gotovo vediti, morajo bukvize iméti se, de se rojstne léta materniz sapišujejo vanje. Le se maternize pervih rojov, kér smiram stara materniza s' njimi gre, ne smejo iméti sa mlade maternize, v' tistim létu isleshene, drugazhi ko bi bil roj pevski roj, to je, roj s' mlado maternizo, která préd pôje. Skufhen zhbélar pa she tudi is farbe in druge shivotne podobe ugane, koliko bi utegnila materniza stara biti. Maternize enake starosti pa so v' stanu navadno le zhbéle same raslozhiti, kér ni vsaka sanje, temùzh isvolijo smed njih vezh, kar se per rojéh s' mladimi maternizami sgodi, eno si, mende nar starji in nar rodovitniji, po ktéri svoje ohranjenje in mnoshenje nar bolj sagotoviti upajo, vših drusih pa, zhe jih je she toliko, she ne porajtajo ne, temùzh raji na stari panj nasaj gredo, kakor de bì ktéro smed tih namesti she isvoljene sprejéle. Sato se mora per pojavljanji odvezhnih materniz pasiti, de se jim ne vsame prava, to je, od njih shé isvoljena. Nar belj prav pa se stori, zhe se tako dolgo pozhaka, de zhbéle maternize, kar jih je prevezh, same odshenó, sakaj zhbéle preganjajo

té maternize shé doftikrat prezej per vſajanji ſója, vezhi dél pa jih odſbenejo v' novim panji sad, kjer fe na vezher ali jutro drusiga dne bres preteſhnige v' hifhize poloviti dajo. Le fe ne smé nikoli dvéh materniz v' eno jeho včup ſapréti, kér bi ena drugo umorila.

Nesmerno ljubesin in nagnjenje zhebél do maternize budi mende njena jím perjetna diſháva, ker od vſih strani vanjo tihé in jo objémajo. Njena ſmert ali pobegnjenje is panju, kar zhbéle tudi prezej sazbutijo, napravi veſolno ſhaljovanje in ſmeſhnjavo med njimi. Ako po njéni ſgubi ni vezh ſalége, in tedej tudi vezh upanja ne noviga goſpodarja dobiti, ne neha le ſamo vſa délavnoſt med njimi, temúzh ſgubé tudi vſe veſelje ſhivéti, in popolnama obupajo, de ſadnih vſe lakoti pomérjo, al fo pa, maternize iſkaje, od druſih pomorjene. Materniza ni le poglavariza ſvojiga polka temuzh prav ſa prav duſha in ſhivljenje zéliga panju. Po njéni ſgubi pogine tudi vſa zhbélna druſhina.

Dalje ima materniza tudi kakor druge zhbéle ſelo al ſhélo, pa fe ga nikoli ne poſluhi, kakor v' ſmerlni nevarnosti, ko bi jo pertiſnil, al pa v' boji ſ' kako drugo maternizo.

§. 4.

Od délavnih zhebél.

Drugo pleme zhebél v' panji so navadne al gmanj zhbéle, al delavne zhbéle, kér morajo vse délo same opraviti. Téh je nar vezh v' panji, in po njih shtevilu se ravna bogastvo panju, zhe ima per tém tudi sdravo maternizo. Rasun simskih meszoy, ko ne morejo letati in nositi, niso nikoli bres déla, in opravlja jo svoje mnogotere opravila sveršeno, sa ktere jih njih starost, njih jim perrojeno, sposnanje potrébnosti déla, in she druge sadeve minosih okolishin namenijo. Tako se upirajo ene s' notranjim délam, sidajo al napravljajo satje, ohranijo s' buzhenjem in majanjem perutniz gorkoto in sa mlade potrébno toplo v' panji, al oskerbljujejo salégo, in le tretji al zheterti dél jih isléta, med ki se imenuje tudi sterd *a)*, in roshno al zvetno mokobrat, sa kar so mende nar starji namenjene, ker se vezhi dél stare, ki se na njih sišhi farbi in bolj rassterganih perutnizah lahko sposnajo, is panju in v' panj letati vidijo.

a) Na vsokimi Gorenjskim sterd, tzer mèd.

To, kar na nogah nosijo, ni vóšik, kar eni menijo, ampak le zvetni prah al zvetna moka, ki jo s' médam sméshajo, in is téga ne-kak mleku podoben podmèt sa mlado salégo perpravlja.

Vóšik je is medú, od kteriga se v' njih shelodzih lozhi, in ki ga potlej v' podobi béliah péniz, is sêbe ispoté, in sa sidanje satja obdélajo; sato tudi lahko vselej v' pánji sídajo in delajo, zhe le dosti medu sa vshitek dobé.

Navadno ne shivé veliko zhes léto; sakaj v' prejshnim poletji rojene odmerjó v' meszih Vélkim Šerpanju in Kimovzu, nar posneje pa Kosaperska vše. Vše szer so shénskiga spôla, pa vender nesmoshne svoje enakošti rôdití, in rodu dâlje sasajati, desiravno so kdaj mislili, de o gotovih zhafih tudi trotne jajzhke jeshejo, in de je trotofska saléga v' jalovih panjéh od njih.

§. 5.

Od trotov.

K tretjemu plemenu zhebél se štejejo trotoje. V' panjéh, ki imajo veliko polka se u-gledajo she Véziga Travna, szer pa navadno

she le Reshniga Zveta. Le kratek zhaf shivé, nar dalje nekako do konza Kimovza, kjer jih druge zhbéle bres usmiljenja pomoré, ako pak pashá she préd neha, kar se vézhi dél sgodí, al' zhe vstane zlo lakot, jih pomoré dostikrat tudi she v' Reshnim Zvetu al Malim „Serpanu, ja v' zhafi jih zlo kakor nepridni sarod epikajo in is panju sbirajo.

Vélziga „Serpana al Kimovza pa so vselej od zhebél, ktere prave maternize imajo, odgnani in bres usmiljenja pomorjeni, v' zhemur se mora zhbélam tudi kar je mogozhe pomagati, ker bi sfer v' shkodo drusih potrébnih opravil, prevezb zhafsa sgubile; sašo naj se slasti trotje, ki se svezher na bradah panjev v' zélih kupih sbirajo, smezhkajo in odpravijo, ker shrelo al luknjo panju dostikrat tako obloshé, de so zhbéle v' nevarnosti v' njem sadufiti se. Trotje so vézhi od pravih zhebél, ne tako dolgi, pa veliko debelji od maternize, nimajo shéla, in zhe prav o poldanskih urah s' drugimi zhbélami létajo, vonder nizh ne nosijo; sašo menijo eni, de so od vezh in nepotrébni, kar pa ne more biti, ker bi bilo to modrošti svárnika, ki je v' zhbélnim kralještvu posébno ozhitna, prevezhi nasproti.

Trotje so vši moshkiga spôla, in k' plemenitnjenju al narodovitnjenju maternize naménjeni, le se she ne ve, kako se s' maternizo sdrushijo. To je do sdej she smiram skrivnost nature, desiravno veliko naturesnanzov terdi, de se mati zhebél al materniza po navadno f' troti sdrushi in od njih oplemeniti al narodovítni. Oni ishejo skasati to f' tem, de imajo trotje réf pravo rodivno orodje, f' kterim samorejo s' maternizo prav po naturfko s-ediniti se.

Drugi užheni zhbelerji pa so v' ti rézhi vse druge misli, in ménijo, de je materniza she v' sibeli al piskerzu, she ko je zhervizhik, in morebiti zlo she v' jajzhku saperta, in sfer na vezh rodov od trogov oplemenitnjena, ker je vsaka mlada materniza, ki je ob zhasu, ko nobeniga trota v' panji ni, zhe prav is drusiga zhbélniga jajzhka isleshena, shé rodovitna, in samore réf shé po malo dnéh pravo zhbélno salégo staviti, bres de bi se bila prédi f' kazim trotam sdrushila, kar bi ne moglo biti, ko bi taka materniza ne bila prejela rodovitnosti she od svoje matere al babize. Ta rézh ostane tako she smiram skrivnost stvarjenja, ki jo je neskonzhna modrost boshja sama sebi perhranila.

§. 6.

Od ulnjaka al žzhelnjaka. a)

Ulnjak, kteri smé po številu zhbélnih panjev sdej vezhi, sdej manji biti, mora biti tako postavljen, de je tista stran, ko zhbele vun letajo, prav proti poldnu obernjenia, de solnze slo zél dan na brade panjev sije. To stalishe ulnjaka je zhbélam slasti sa spomlad potrébno, kér v' tém hladnéjim letnim zhasu veliko, s' roshnim praham teshko oblošenih zhebél, svezher is pashe gredé pred ulnjakam trudnih doli popada. Sdej, ako solnze ta prostor she obsiye, spet isleté, in doseshejo srézhno svoje domovanja, nasproti pa, zhe v' sénzo padejo, se ne more nobena vezh vsdigniti, temuzh na tistim městu morajo ostati, kjer, zhe gre po nözhi desh al snég, al zhe solnze drugi dan ne sije, vse poginejo, ker od mrasa oterpnjene zhbéle zhes 24 al 30 ur vezh ne dajo oshiviti se.

Tudi se mora per stavlenji utnjakov slasti gledati, de so na zhbélam perjétnim kraji,

a) Na všokim Gorenjskim bzhelnják, sicer ulnjak, zhbelnják.

kjér je veliko travnikov, mnosiga shitniga poljá s' ajdo, bobam, graham in drugo sozhivo, kakor tudi vezh sadnjih drevéf, posébno pa košanjnih, smréknih al jélnih gofháv, in szer tako narejeni, de zhbéle tudi po simi bres nevarnosti v' njih ostati smejo.

Nar bolj pa je glédati na to pér ulnjakih, de niso prevezh sapi naštavljeni; temuzh pred vetrovi, slasti pred burjo po drusih zimprih, sidéh, plankah al sadnjih drevésh varovani, in de bliso ni malnov, olovniz, zegelniz, kovazhniz, zukerniz, sploh nizh, kar ropozhe al se kadi, in tudi ne velizih rék al vodá in jeserov, kamur dostikrat mozhna sapa zhbéle verše, in morajo poginiti.

Kér pa vonder zhbéle, kakor vše druge štvari, bres vode ne morejo obstatí, imajo rade bliso sèbe male potoke, al vodne gnojnihha al gnojnize; szer se jim pa mora ne delezh od ulnjaka napraviti vodno korito, de ob zhasufshe is njega pijejo, v' ktéro se mora tudi malo mähú ali plavajozhiga lesá vrézhi, dë se zhbéle, kader pijó, nanj vsédejó. Prostor pred ulnjakam pa naj je suh, in zhe je mogozhe, s' péškam posipljen, de zhbéle, ktére létu na tla padejo, spét lahko isleté.

Slašti ljubo je zhbélam, zhe morejo prosto al frej letati, posébno zhe imajo per rojenji vsaj 20 do 30 stopinj dolg, in šherok prostor pred sabo, de se roj poljubno kvíshko rasširi, in nesadershavan vesél okrog šhumí.

25 al 30 stopinj prez h naj ene majhne jabelka, kutne al tudi niske verbe stojé, de se roji nanje vše dejo, in tudi je nar lohje in nar perpravnishi s' njih všaditi jib.

Dalje naj je bzhelnjak prostoren in dosti velik, de se panjovi lahko rozhno is njega in vanj nosijo, in se s' zhbélam od sad v' ulnjačku bres napotja ravna.

Ulnjak smé v' vishavi le tri verste ali predale iméti, kér se zhbéle drugazhi v' srédnijih verstah lahko smotijo, tako de se, kader možno leté, s' svojimi sošédi skor védno bojujejo, koljejo, in maternizo per prashenji vézhi dél sgubé.

Tudi ne sméjo panjovi prebliso v kúp s stavljeni biti. Naj leshé, ako je prostor, vsaj en zhévelj všaksebi. Verste pa, al tramizhi, na kterih leshé panjovi, morajo biti dva komolza al zhevlja naresen, de se lahko, kader je tréba, dva panja vèrh drusiga naloshita.

Pravi ulnjak mora tedej biti tako le visok: Perva versta panjov naj je 2, druga 4, in tréta 6 komolzov al zhevljev visoko od tal.

Dalje mora biti ulnjak od vseh strani sabit, tako da se le prednje konzhnize in brade panjov vidijo, in da ne more ne solnze sijati, ne dešh padati na panjove, kar bi bilo obdvoje zhbélam shkodliv; in da se v' panjove nabran a mokrota lohje odtéka, morajo od sad smiram en pavez vishe lehati kot od spréd.

Stréha ulnjakova naj je tako narejena, da kaplje s' zéle stréhe od sad na tla padajo, sicer pa mora od spréd shléb nastavljen biti, ker bi sicer zhbéle v' kaki nagli plôhi od stréshnih kapelj opovirane bile svoje domovanja najti.

Eni stavijo tudi stebre, kteri ulnjak nosijo, na votle vogelne kamne, in napolnijo votline krog petá stebrov s' vodo, da bi ne mógli bravljinzi, pajki, in drugi zhbélam shkodliv merzhesf do njih.

§. 7.

Od panjov al' zhbélnih prebivalish.

Prebivalisha sa zhbéle so mnoge, in skoraj v' vsaki desheli druge. Eni imajo zhbéle

v' flaminatih pletarnikih ali peharib, ali v' svotljenih lesénih terkljéh, eni v' dolsih v' vezh predalov lozhenih votlih déblih, in spét drugi v' is flame ali verbovih shib spletenih košhéh, ali v' is dilj narejenih verh druge postavljenih omariz; jest pa imam panjove, is deská al dilj narejene sa nar bolji in nar perpravniji, in dam vše svôje panjove, kôteri so vézhi dél 2½ zhevlja dolgi, 8 pavzov visoki, in 1 zhévelj in 3 pavze šherôki, is dilj lépiga, béliga, kerh-kiga bukoviga lesa naredíti. Taki panjovi niso dragi, in mislim, de so naturi zhebél nar bolj permérjeni, kér se ne poté tako, kakor drugi is sroviga in terdiga lesa délani, sato so tudi zhbéle prav rade v' njih.

Sploh naj so zhbéle prebivalischa ali panjovi raji preveliki kót premajhni, in de se, káder je tréba, lahko sklénejo, vši enako dolgi in šherôki. Shrelo ali meshévniza, to je luknja, kjer zhbéle is panju in nasaj hodijo in létajo, mora biti pol zhevlja šherôka, in ne prav pol pavza visoka, in prav sa prav tolikošina, de trotje lahko skosnjo lesejo, kér se skosi vihji luknje, slasti po simi lahko mishi splasijo in zhbéle slo poshkodjejo.

V' gojsdéh se dershé zhbéle nar raji v' votlih déblih, ali kjer tih ni, prebivajo tudi

v' skalovji in raspoklinah starih sidov. Per divji zhbelerii pa, kakor na Rusovskim in Poljskim, slasti v' Litavii isvotlijo vezh stojezhih dreves nalash v' to, in napravijo tako divjim zhbélam umishljene stanovanja.

§. 8.

Kako je s' zhbéiami po simi ravnati.

Kdor hozhe svoje zhbéle zhes simo v' ulnjaku pustiti, kar se v' mehkih in gorkih simah szer bres shkode, v' ojstrih in dolgo merslih simah pa nikoli bres velike shkode ne more sgoditi, mora prav previdno in skerbno ravnati v' ti rézhi. Panjove mora ne le s' otavo, maham, kozi, al s' predivam in konopnino, v' kteri se ne dershé tako rade mišhi kakor v' predivu, in drusimi tazimi rezhmi, od vseh strani dobro odeti, temuzh mora ulnjak tudi od sunej s' slamo al praprotjo dobro sadélati, de se kolikor je mogozhe, merslota odganja. Tudi se mora vzhasih, vsaj enkrat al dvakrat v' tédnu poglédati, de luknje ne samersnejo, ker se zhbéle v' velikim mrasu, slasti stare in kjer je dosti polka, slo poté, in zhe so lukoje

samersnjene, is pomankanja sraka (ljusta) lahko sadushé se.

Nar bolj gotovo se pa déla, zhe se zhbéle zhes simo v' dobro varovan kévder, ali v' tihom kamro, kjer ni mish, griljev al shurkov, al kar je nar bolje, v' prasno stanizo prenesó, ktera se smé v' vélzim mrasu, takrat namrežh, kader sazhnó zhbéle slo shuméti, malo sakuriti.

V' tazim simskim stanovanji zhbéle ne bodo le ne smersnile, ne sadushile se, temuzh tudi pol manj perhranjeniga shivesha potrebovale, kakor ko bi bile v' ulnjaku ostale; inkjer se ne poté, tudi njih satovje ne splesnije tako kot per unih, ki si morajo le s'gibanjem in buzhenjem potrébno gorkoto délati, in se per tem slo sgréti. Le se zhbéle v' jesén ne smejo presgodej v' njih simske stanovanja prenesti, ker bi utegnile v' topléjim vremenu spet is panjov isriti, ali se pa sadushiti, sato naj se to she le k' sazhetku sime, namrežh prej ko snég pade in je prav merslo, in sicer vselej proti vezheru sgodí, de se po nozhi toliko préd spet k' pokoju spravijo, ker so bile med prenašanjem mamljene.

V' ojstrih simah, kadar je merslôta velika in dolgo terpí, marsikteri panj per vsim svojim bogastvu perhranjeniga medú vender le la-

koti pomerje, — ker zhbéle po tem, ko so ves méd, ki so ga v' svojim gnjesdu al simskim kotu iméle, povshile, pred mrasam do daljniga medú vezh ne morejo, kar se slasti per tazih panjovih sgodí, kteri imajo satove ne podolgim, ampak pozhés narejene.

Nar bolje je zhbélam v' njih simskim pozhitku, zhe dajo pohléven, tih glaf flishati od sêbe, ker jim takrat ni premerslo ne pretoplo, temùzh imajo lih prav gorkote in sraka (ljufsta) de se ne sadushé in ne poté prevezh, de bi satovje splešnovalo.

Mozhno buženje je smiram snamnje, de jím je pregorko ali pa premras. Ako jím je pregorko, naj se luknja odmašhí in jím ljust da, ako jím je premerslo, nar se jím s' odéjo ali kurjavo pomaga.

Dalje naj se spomlad kar nar dalje morejo v' njih simskih stanovanjih obdershé, in she le, kader naštópi topleji pomladanski zhaf naj se prenesó v' polétno stanovanje, in de se vse nasprotno klanje in ropanje ubrani, naj jih prestavijo ravno ta dan tudi vši sosédnji in blišni zhbellarji, in zhe je mogozhe, tudi zloravno ob tisti uri. Pa tudi sdej she se morajo s' otavo ali drusimi tazími rezhmi dobro odéti, de se, kar je mogozhe, posnejjiga pomla-

danskiga mrasa obvarujejo, kteri jim je ta zhab savolj obilne salége shkodlivshi kot druge krati.

De bi se mogle zhbéle, kakor eni terdijo, s' mnosimi rezhmí tako omamiti, de bi vlo simo kakor muhe in druga golásin, v' omamizi kakor mertve spale, in prav nizh ne vshivale, se ne da skasati, ker zhbéle po svoji naturi nikoli tako ne saspé, de bi ne gibale, ker s' vedním majanjem perutniz v' panji potrébno gorkoto delajo, bres ktere ne morejo shivéti, tedej neprenéhama zhujejo, in vsak dan kaj vshijejo.

§. 9.

Kdaj so zhbéle vun postaviti.

Spomlad, kakor sazhne zvetoviz al muzoviz to je mazhkovna zvesti, kar se sgodi she doštikrat „Svizhana, al v' sazhetku „Sushza, se preneso panjovi lépo, toplo, tiho dopoldne proti devetem al desetem spet v' ulnjak, in szer vsak na svoje staro mésto, ker bi se drugazhi zhbéle spét tje salétele, kjer so prejshno léto bile, ker téga prostora réf she niso posabile, in se jih le malo noviga letanja more navaditi.

Kader so potém vsi panjovi v' pravi versti, to je, vsak spét na svojim starim mestu, se jim luknje vse odpró, in ispušté se zhbéle is njih simskih jézh. Sa tem se mora na letanje vsaziga posebej pasiti, de se vidi, al ima maternizo she, al je zhes simo ob njo pershel.

Ako pridejo ene kmalo s' zvetno moko obloshene nasaj, je to pravo snamnje, de imajo ti panjovi maternizo, in ref she mlado salégo. Nasproti, ako se ugleda per kterim panji, de zhbéle vse shalostne in otoshne is luknje gledajo, ali pa obupne po bradi panja lasijo, in zlo nizh, ali pa le na pol nogah in majhne képize zvetne moke nosijo, je tak panj bres materníze ali jalov, kar se mora bersh ko bersh pogledati. Ako se ref jalov najde, ni bolji pomozhi, kakor ga she tisti vezhér s' njegovim nar blishnim sošédam, od kteriga se vé, de maternizo imá, sdrushiti, in obá tako dolgo vkùp pustiti, de je v' obéh panjéh nova salega in polka sadosti, potlej pa se spet lozhita, in tako postavita, de vsak pol prostora prejšnjega stanu pobere, kjer se potlej she le sna na polku bogatiji, in slasti uni, ki je maternizo obdershal, malo dalje prez h pomakniti, de obá glih mozhna ostaneta. Ješt pa imam navado, take panjove tako dolgo sklénjene pustiti, de rojijo in

se dajo mlade maternize slíshati, potlej jih s'he le lozhim, kterih mi édin, in vzhasi tudi oba s'he enkrat rojita.

In to je edina sorta odrojev al odvsetih rojev, ki jo morem svetovati, ker sim per drugazhnih smiram vzh shkode kot prida imel, ker per zhbelerstu ne gré sa veliko shtevilo panjov, ampak le sa njih mozh in bogastvo, in zhbéle shé tako preraude rojijo, tako de mora previdin zhbeler gledati rasdeljenje in velkokratno rojenje zhebel bolj braniti, kakor buditi.

Nektero simo je prav veliko snegá, kteři dostikrat o nar l'épshim in nar perjétnijim pomladanskim zhafu s'he semljo pokriva. Tù se zhbéle dostikrat ne dajo udershati, in sazhuó s' filo is panjov riniti, kar se jim tudi ne smé braniti, kér bi utegnile szer sadushiti se. Tù ni drusiga, kót po volji letati pustiti jim, le se mora snég spred ulnjaka spraviti, kar je mogozhe, ali pa ta prostor s' flamo, praprosto, ali tudi s' diljami pogerniti, de zhbéle vsaj bliso ulnjaka na snég ne padajo, ker ne morejo lahko spét is njegá isletéti.

Potém, ko so se zhbéle spomlad vunpostavljené nad svojo spét sadobljeno prostostjo povesélile, in na pervim isletanji svojiga žélo

simo sadershaniga blata osnashile se, naj se perzhnejo zhéditi. Namrezh odvsame naj se v fazimu panju ſpodnja dilja, se ozhédi od mertvih zhebél, ki na nji leshé, in od ſtertih vofhénih drobtin, ki se ne ſmejo savrézhi; potlej naj se panj oberne, in isreshejo naj se pléſnivi, ali shé ſtari in zherni, in tudi prasni trotní ſatovi, in to bo pridnoſt zhebél vrovizh vnélo, in njih délavnost grosno budilo.

Pér ti perloſhnoſti fe more zhbélar tudi vſiga drusiga preprizhati, kar mu je véditi tréba, ſlaſti pa poglédati, ali imajo zhbéle ſhe kaj shivesha, ki bi ga moglo ta zhaf vſaj ſhe pol biti, ali pa, zhe jím bo tréba klaſti.

§. 10.

Od rojenja zhebél.

Spomlad, ſlaſti mélza Maliga in Vélziga Trayna in Reshniga Zveta fe zhbélni polk prav hitro mnoshi, in panjovi, ſlaſti ſ' mladimi, to je, ne doſti zhes eno ali dvé léti ſtarimi maternizamí, dobivajo, ak je vreme sato, ſmiran vezh zhebél, tako de ſo jím njih prebivaliſha ali premajhne, ali pa, de ſe doſti mozhne zhučijo, v' vezh manjih druſinah ſhivéti. Potlej

rojijo, kar se sgodi tako le: Po tém, ko je materniza ne le vše prasne zhbélne in trotofske, temùzh tudi vše maternizhne piskerze ali turnizhe, kteri so na kraji ali na vogléh satovja, s' salégo nasadila, pobégne s' eno trumo svojiga dosdanjiga polka is stariga panjú, de bi v' drugim pohishtvu novo gospodarstvo sazhéla, k' zhémur je od zhebél po rasodevanji mnogoterih snaminj, njih jím perrojenih sheljá mnoshiti ali gmérati se, slasti pa po filnim fèm ter tje tékanji v' panji, in hitrim notri in vun letanji s' navadno vesélim shumam napeljevana, in vzhasih, zhe nozhe samá s' njimi is panju, od njih s' filo isgnana, zhesa se samoremo dostikrat is miliga zvilenja, ki ga malo pred predin isleti, velikokrat she v' panji slishati da, na tanko preprizhati.

Ta zhbélna truma, ki s' maternizo is panjú potégne, ín je navadno trétji dél všiga polka, se imenuje prédnji, pervi roj, ali perviz. Ako vreme she lepo ostane, ali zhe ima panj sraven došti salége tudi she veliko medú, da ósmi ali devéti, vzhasi tudi she le deséti ali énajsti dan she drujiga rôja ali drujza; zhes dva ali tri dni satém tudi she tretjiza, in vzhasi tudi she zhetertiza, slasti zhe je stariz slo zhbélin, in sta perviz in drujiz majhna bila.

Ako je pa drugi roj po slabim vremenu sadershan, se perméri dostikrat she le 17. ali 18. dan, dalje pa zhbéle odvezhnih materniz ne terpé, in jih pomoré rasun ene vše, sato potlej to polétje od tega panjú ni vezh rôja upati, rasun kako lépo jesén ob slo medénim ajdovim zvetji.

Trétji rôji al tretjizi se namérijo le v' dobrih létinah, zheterti rôji al zhetertizi pa prav malokdaj, kteri so tudi zlo majhni, in se morajo ali med sabo skleniti, ali pa spet na starí panj sgnati, de se kaj prida dobí od njih.

V' goratih krajih bliso gossháv, kjer so mno-
ge drevésa in vsaktere ternjevja, germovja in
róshe, rojijo zhbéle veliko raji, kakor na rav-
nim, ker létu vezh zvetne moke in perprave
salégi sa sok najdejo, kakor na golih prostorih,
mozhernih ravninah, ali shirozih shitnih poljih.

V' tazih krajih, slatti v' dobrih zhbélnih
létinah in lépim vremenu se jim zlo s' povék-
shanjem njih prebivalish, s' nalagami in pod-
lagami dostikrat ne more rojiti ubraniti. Le
na sadnjo visho se more roj vzhafih udershati,
namrežhi zhe se she dosti per zhasu k' rojenju
nagnjenimu panju drugi prasin tako podloši,
de so zhbéle morane skosinj hoditi. To se mi
sdi zlo per nar obilnijim nanashanji medú ob

zhasu ajdoviga zvetja loskje, sloshnishi in perpravnishi, kakor sitno preganjanje in prekajanje zhebél, ker zhbéle ne gredo rade skosi prasin prostor, in veliko raji nadôli kot nagôri délajo.

§. 11.

Snamnja, al bo panj kmalo rojil.

Té snamnja so mnoge, in se ravnajo po starosti in rodovitnosti maternize. Ako ima panj maternizo tri al shtiri léta staro, roji posneje, kot drugi s' mlaji maternizo, in ne pred, de je ves polno nadélan, in zhbéle nimajo vezh prostora v' njem, temuzh so premorane sunej luknje panja prenozhvati.

Zhe je pa materniza she le eno léto stará, in tedej she slo rodovitna, róji tak panj, zhe je sfer vrême sato, dostikrat préd, kakor ga je pol obdelaniga, in she zlo dostikrat préd, kakor je satovje vše s' salégo nasajeno in s' zhbélami pokrito.

Raker hitro tak panj ène dni prav pridne léta in veliko nosí, zhe she svezher in po nôzhi mozhno shumi, roji navadno she drugi dan.

Sdej, ko je dan k' rojenju isbran, in zhe je vrême sato, zhbéle taziga panjú ta dan ne le-

té vezh mozhno, temùzh zhakajo raji domá, kdaj bo zhaf vsdigniti se. Ko ta zhaf pride, sazhnó zhbéle, kar jih je v' panji, smiram bolj gomséti, se, kar morejo medú napiti, in smiram bolj pogostim in mozhneje vun in nasaj letati, tako dolgo, de se sadnizh vsdignejo, se v' zélih képah s' vfo silo skosi luknjo prekuzjejo, in se s' nesnano vesélim in glasnim shumam kvíshko vsdigajo, ene minute, v' zhasih, zhe je materniza she mlada, tudi okoli pol širtelza ure v' krogu verté, in sadnizh letanja trudne blišo na sénzhino drevesize na kùp ali v' képo vsédejo se.

§. 12.

Od ogrébanja al vsajanja rojev.

Kakor hitro se je roj vsédel, naj se vsame bersh prasin panj, ko mora shé pred perpravljen biti, in se hiti roj vsaditi, de med tém zhasam kak drug panj ne rôji, in se s' njim ne sdrúši in ne sméšha, kar veliko smotnjavo napravi, posébno zhe ima édin staro, drugi mlado maternizo.

Kako se samore roj nar lošije in nar hitreje v' prasin panj spraviti, se sploh sa vselej

ne more prav na tanko povedati, ker je per vsajanje gledati na kraj, kamur se je roj spustil. Lastna pamet in skušnja modriga zhbélarja nar bolje uzhí te.

Ako se je roj vsfédel na kako drevéšno véjo, in kakor dolg grojsd od nje viši, ga je zlo lahko vfaditi. Drusiga tréba ni, kot prasin odpert panj, to de s' sataknjeno luknjo, spod ravno pod nar vézhi gruzho nastaviti, in po véji mozhno vdariti, in roj pade ob kratu v' panj, kteri se mora pa she tako dolgo odspod derhati, de tudi druge zhbéle, ki so na tla popadale, spet isleté, in se k' roju podajo.

Zhbéle, ki se med tém zhafam na kraj, kamur se je roj vsfédel, she smiram sbirajo, se samorejo spét s' vdaram na tisto vejo, al pa s' vezhkratnim ogrebenjem k' roju spraviti. Satém se panj prav pozhasu oberne, in postavi prav spodej v' sénzi na stol, de se she druge posamim krog letézhe zhbéle vanj podajo; in zhes kratko zhafa, zhe prav she nektere krog letajo, se pernese sapert v' ulnják na odložhen prostor. Zbes ene minute se mu luknja odmašhi, in se pustí po volji letati, in se svoje nove hishe veseliti; sa malo zhébél pa, ktere kraja, kamur je roj sedel, she ne morejo posa-

biti, ni treba bati se, vse se vernejo spet v' stari panj.

Ako se pa usede roj na visoko drevo, v' gost ternjev germ, na kak sid, al na kako drugo neperpravno mesto, je per vslajanji she vezh previdnosti in persadeve treba. Nar pred se mora skrbeti, de solnze ne sije predolgo na roj, ker mu to tako teshko dene, de bi utegnil spet isleteti in uiti. Ako se to perméri, se mu mora nar pred senza narediti, in ga dobro s' vodo oshkropiti, in potlej se sna s' kadézho vervjo ali zunjo v' panj prekaditi, ali pa pregnati, kamur se hozhe.

Potlejshni roji imajo navado maternizo sledi radi na tiste kraje usesti se, kamur se je bil she pred kak drug roj spustil; ako se hozhe to savolj neperpravnosti per vslajanji ubraniti, naj se pomashe tisto mesto s' pelinam ali hebátam, in savolj tegz soperniga duha se ne bo noben roj vezh tje usédel.

§. 15.

Od nekterih posébnih permér, kakor shne se per rojih došikrat naklúžhijo, in kako je ležtu ravnati.

1. Prezej ko kak panj sazhne rojiti, morajo vši ljudje in shivali, kakor kókoshi, psi ali preshizhi, kteri so bliso zhbelnjaka, odstopiti, in zhbélam mora pustiti se po volji rojiti, ker se ljudi in shival ogibajo, in došikrat raji pobégnejo, kakor de bi se bliso njih usédle. Zbelar sam naj le is-sa vogla ulnjaka rôja gléda, in spási, ali nî morebiti materniza na tla padla, in nê more vezhi isletéti.

Nar manj pa se smé takrat, kar eni pozhénjajo, s' kosámi ali svonzi klenkati, ali kakor si bodi ropotati, ker zhbélam nizh teshjt nê dé, kót ropot in shunder. S' tem se samore tudi došikrat roj, ki v' sra-kú (ljuftu) léta, peljáti kamur se hozhe, ali zlo strani odgnati, ker se zhbéle kakor druge shivali ljudi le varjejo in se od njih odtegniti ishejo.

2. Vzhafih materniza per pervim roji ali savolj starosti, ali pa ko je savolj posébne

plemenitnosti preteshka, ne more vežh leteti, in pade per rojenji pred panj natla, kar se is letanja in shumenja rôja prezej lahko sposná, kér tak roj ne leti kakor drugi, s' vesélim in glásnim shumam v' krogu, temuzh sè rasstréše dêlezh krog okoli s' puhlim shaloštnim mermrajanjem, in išhe maternize sém ter tjè.

Lêtu se ne smé zhakati, szer se roj poverne spét v' pervi panj, temùzh materniza naj se prav pred panjem išhe, in se bo tudi lahko nashla, ker ima she smiram nekaj zhebél krog sêbe, ki je tudi v' tém stanu ne sapušte.

„S tém si ješt délam došikrat nar lepshi in nar perjetniji kratek zhaf. Maternizo déinem bersh v' nalash sato narejeno hishizo, in jo dershim na dolgi paljzi kar nar vishe morem pod rojézhe zhbéle, ktere jo po sledu kmalo sposnajo, tudi prezej bolj vesél shum sazhnejo, in se krog njé sbirajo. Sdej imam shé zéli roj v' rokah, in kamur maternizo nesem, gredo zhbéle sa mano, le se samo vé, de se moram pozhasu premikati, de zhbéle maternize spred ozhi ne sgubé, temùzh jo lahko smiram neslédjejo. Potlej postavím ná poljubním

kraji prasni panj na stol ali miso v' fénzo; in spustim maternizo is hifhize vanj, kamur gredo tudi zhbéle s' posébno vesélim shumam prezej sa njo, kar sim dostikrat s' veseljem gledal. Perstaviti pa moram vonder tudi tukaj, de taka materniza, slati zhe savolj starosti vezh letéti ne more, sa daljno rejo vezh ni, in malokdaj she perhodno simo preshiví; sato stori zhbejar, kteri je svóje róje sa daljno rejo naménil, bolj prav, zhe pusti roj spét na pervi panj nasaj iti, ker po tému zhes sédem ali ósem dni s' mlado maternizo spét róji. Taki róji so potlej vezhi dél od vših strani nar boljšhi, in gotovo spét nadomestijo kar s' zhakanjem na mlade maternize samudé.

3. Dostikrat se perméri, de dva al vezh panjov ob enim kratu róji, in se vkùp vsédejo. Ako so vši pervizi s' starimi maternizami, se bres veliko okolishin lahko kmalo raslozhijo, in jest imam navado ves kùp al zélo gruzho v' en prasin panj ogrebsti, ga postavim sraven drusiga, v' kteriga hozhem eniga rója spraviti, na rasgernjeno rijuho, sajemam potlej s' veliko shlizo (vsajavni zo) zhbéle od sméshanih rojev, in jih pu-

šham v' prasni panj tako dolgo, de vidim, de je tudi ena materniza s' svojimi zhbélami vanj šhla, in ravno tako delam tudi s' drugim al tretjim panjem, zhe ſte ſhe dva ali trije rôji vkùp, tako dolgo, de vſaziga posébej v' en panj spravím. Potlej jih poſtavim vſe v' versto na stol, de ſe zhbéle ſamé rasdelé, kakor je prav. Ako pa vidim, de je kteri tih panjov veliko slabji od drusih, vſamem ſhe nektere vſajvnize zhebél od mozhnejih, in jih puſtim kakor préd, vanj iti, kjer moram pa dobro merkati, de s' zhbélami vred tudi maternize ne sajmem, ker bi tako veſ roj svoj panj spét ſapuſtil, in ſa maternizo ſhel, in bi ſe moglo lozhenje potlej spét vnovižh sazhéti.

Ako ſo pa zhbéle, které ob enim zhaſu rojijo, ſami drugi ali tretji rôji, to je, vſi s' mladimi, ali tifimi maternizami, ki pojejo, ſe malokdaj vkùp v' eno gruzho vſédejo, ampak v' vezh kép ali zofljev, kteri ſe snajo vſak posébej vſaditi, in te-dej ſhé tako raslozhiti, zhe ſe lozhenje potrébno in koristno ſdi. Szer pa nínam navade dvéh drujzov ali trétjizov kdej lozhit, temùzh ſhe le ſkleniti, ker ſáru-

sheni veliko vezh dobizhka dajo, kót posamim.

Vzhasih roji tudi na enkrat vezh pervizov, drujzov ali tretjizov, kjer se ne more nikoli dosti pasno in previdno ravnati, ker imajo rasne maternize, to je, stare in mlade, in jih roj roju she na drevesu rad pomori, zhe se jim ne pride bersh na pomozh. Tedej, kakor se ti ransi roji kam spusté in se sazhno usedati, se mora glédati maternize eno sa drugo v' hishize poloviti, ktere se tudi lahko najdejo, sakaj zhbéle sgrabijo ptuje maternize ko bi mignil, in ker jih hozhe vezh na enkrat pokonzhati in pomoriti jih, se spravijo v' majhne képe, v' kterih doslikrat tudi na tla popadajo, in se same med sabo popikajo in pokoljejo, ker ne morejo vse do maternize. Té v' tazih képah ena druge dershézhe se zhbéle, se morajo bersh vsaksebi spraviti, se materniza is sréde vséti in se v' hishizo prav sama sapréti, szer bi jo ena sama zhbéla v' hishizi umorila. In kader so takó vse maternize polovljene, se déne vsaka s' svojo hishizo v' prasin panj, in zhbéle se bodo same raslozhile in se vsak roj k' svoji maternizi

podal. Posébno bodo pervi rôji svoje stare maternize s' velikimi sheljami iskali, in njih hishize s' veseljem obslu. Ravno tako bojo tudi drugi ali tretji rôji sa svojimi mladimi maternizami, slasti tistimi, ktére so si shé isvolili, shli, in njih hishize obsédli. Sdej, ko so se zhbéle prav raslozhile in pomirile, se preneso panjovi v' ulnjak, in se pusté po volji letati; maternizam pa se she le proti vezheru njih jezhe spet odpro, in njih polk jih sprejme s' veseljem, zhe le per preganjanji od ptujih zhebel niso bile smertno ranjene.

4. Ako je en roj shé v' ljustu, in se shé spét drugi perpravlja iti, se mu smé bersh luknja satakniti, in se ene stopnje, namrežh tako delezh na stran nesti, de shuma uniga rôja ne more slisati in se s' njim ne smeshati, in pusti naj se tam isrojiti, de se posébej uséde. Med témem pa se mora na njegov prostor prasin panjdjati, de med témem zhasam is pashe pridejozhet zhbéle vanj gredo, ne pa k' sofédu. Kakor je pa isrojil, se tako vé, de mora prezej na svóje prejshno mésto preneshen biti.

5. Roj se samore tudi s' tem perdershati en zhaf, ali pa zlo ubraniti mu, de ta dan she ne rôji, zhe se dim tlézhiga babjiga pesdiza, ali umasane kuhinjske zunje vanj pishe.
6. Ako se je kak roj lih kar usédel, pa she ni vslajen, in shé drugi gre, naj se sakrije pervi, zhe je mogozhe, s' rijúho, de uni ne bo mogel k' njemu, in se s' njim ne sméshal. Ak se pa pervi ni she ves usédel, temùzh she le nar mozhneje vkùp leti, naj se vsame v' vslako roko na paljzo navésana slo dimnata zunja, se vstopi tako na tisto stran, od které se hozhe sdej vunderézhi roj k' tému blishati in k' njemu priti, in sakadi naj se kar nar vézhi dim more, in zhbéle sadnjiga rôja, ker jim je dim sploh sopern, se bodo kam drugam vernile, in si kjé drugej pokoj a iskale.
7. Ako roj ne more pred deshjem, ki se ima lih kar uliti, vladiti se, naj se ta zhaf le na miru pustí, in she le po deshji vsládi, ker mu desh manj shkodje, zhe v' képi vkùp sedí, kakor ko bi se takrat s' vslajanem mamil in rasstrésal. Nar bolji pa je ga ta zhaf s' zhém odéti, in tako deshja obvarovati.

8. Ako bi se kak roj ne hôtel useli, temùzh prezej bres pozhivanja v' novo stanovanje, ki si ga je shé préd po svojih tako imenovanih shpijonih poiskal, potegniti, kar rôji s' mladimi maternizami vzhasih radi naredé, slasti zhe so letavne luknje njih rojnih panjov tako velike, de lahko hitro in ob kratu is njih isderó, opravi s' pish-tolo ali pušho spushen prez h obernjen strél vsaj toliko, de je roj v' svójim deré-zhim letanji toliko omamljen in omoten, de se mu njegova misel s' rozhno shkropivnizo odverne, která se mora pa tako dershati, de kaplje od sgorej dôli kakor desh na zhbéle padajo.

V' fili se sna roju tudi pésik, prah ali perst nasproti metati, s' zhemur se je rôjem she velikokrat ubranilo, de niso ushli.

Sa gotovo svéediti, is kteriga panjú je na drevésu shé sedezh roj perletel, ni drusiga tréba, kòt nekoliko zhebél s' všajavnizo od rôja sajéti, in jih bersh, preden sleté, s' pestjo pepéla posúti, tako bodo od drusih raslozhene in tako smotene, do jih bo veliko namesti spét k' roju na drevo podati se, na stari panj sletélo, in tako bodo same svoje prejshno stanovanje pokasale.

§. 14.

Od maternizhniga pétja.

Pétje mladih materniz ní nizh drujíga, kakor is staha in trepéla savolj preganjanja v' panji gnano jezhánje; sakaj maternize, ktere ne morejo terpéti svóje enakosti ali gliche, salesjejo s' nesrezhenim sovrashťam ena drugi shivljenje, ker je po zhudni modri napravi drushniga shivljenja zhebél sa eno drushino le en sam gospodar odložhen. Sato mora tudi stara materniza s' pervim rôjem shtiri ali pét dni pred iti, kakor mlade svóje sibéli sapusté, ali is svojih piskerzov slésejo, szer bi jih stara prezej per rojstvu pokonzhala, kar mende zhbéle shé same vedo, ker staro maternizo, zhe savolj slabiga vremena perviga rôja ne more odpeljati, vselej préd umoré, kakor so mlade rojene, de ni njih shivljenju nevarna, in od tod pride, de se maternize vzhafih shé per pervih rojih dajo slishati.

Dalje je k' sadobljenju in vterjenju potrebne letézhnosti novorojenih materniz, to je, de morejo prav letéti, po tému ko so svojo síbel sapustile, tréba she zhafa dvéh dni, sato panj s' tako maternizo tudi nikoli shé pervi

ali drugi, ampak vselej she le tretji dan potém, ko je jéla péti, roji.

Zhe prav zhbéle vselej, kolikorkrat maternize rodé, is njim pérrojene previdnosti, ko bi se útegnile ene. Skasiti, vezh isléshejo jih, se vonder per panjéh, kteri vezh nozhejo rojiti, in tedej tudi vezh kót ene maternize ne potrebujejo, maternizhniga glasú vezh ne slíshi, ker zhbéle, po tém ko so si smed novoisleshenih materniz eno svolile, druge vše koj per njih rojstvu pomoré, ali jih pa she v' negodni salégi istergajo, de bi njih isyoljene in poterjene maternize preganjati ne mogle.

§. 15.

Od devizhníkov ali deviškikh rojev.

Ako sgodni roj tisto léto spét she eniga ali dva rôja da, se jim pravi devizhniki ali deviški rôji, desiravno s' prédnjím rojem stara materniza spét gré. Deviški rôji pa so vézhi dél bolj v' shkodo kot v' prid, kér se po navadi preposno nakluzhijo, in si ne morejo ne sami, ne njih stari panjovi vezh dosti pomôzhi.

Vzhafih gre vef polk s' svojo maternizo is panju, in ga sapusti popolnama, zhe ima namrezh panj gnjilo salégo, ali pa zhe od ponozhnih metuljev in vésh v' panji sarejeni zhervi nektere satove shé prejedo, in so se v' podobi pajzhin shé vanje vgnjesdili, ali zhe se bravljinzi (mravlje) prepogosto krog panju sberajo in vanj lasijo, sadnih zhe je eden ali vezh griljev v' panji, kterih smradu ne morejo zhbéle prenesti, in raji panj sapusté, kakor de bi jih sgrabile in jih s' filo isvlazhile. Ako se to sgodi, se zhbéle v' prejhne panjove, zhe so se prav ozliédili, vonder vezh ne sméjo djati, temùzh nove prebivalisha se jim morajo dati, in v' zhbelnjaku se tudi ne smejo na staro mesto postaviti, kjer bi ne ostale rade, temùzh bi utegnile spét pobégniti, slasti zhe je bil stari panj gnjilòbin ali usmráden, in ni vezh dobre pashe na polji.

§. 16.

Kako se panjovi s' sklepanjem ali sdrushe-njem mozhneji storé.

Ješt imam navado drujze s' tretjizi ali tudi s' drugimi drujzi spét s-ediniti, in zhe

druži niso zlo preslabi, naredim is tréh drujzov, ali tudi is tréh tretjizov dva rôja, to je, eniga tih tréh rasdelim, in ga dam unimá dvéma vsazimu pol, ali po méri njih mozhi tudi vezh ali manj od tretjiga, in dobim is tréh slabih vsaj dva dobra rôja, ktera gotovo vezh dobizhka daſta, kakor ko bi vsak sase ostal.

Sklépanje ali vklupdevanje pa se déla tako le: Svezher ſhe malo pred mrakam rasgernem na raynim prostoru platneno rijuho, in vsamem pervizh panj, ki mu hozhem polk pomnoshiti ali pogmerati; ali zhè imam dva mozhnéji storiti, vsamem obá panja, kterima se morate meshevnizi ali luknji samashiti, jih postavim ſhtriz na rijúho, jima odvysamem sadnje konzhnize, in vpiham malo dima, de zhbéle vun ne gredo, potlej vsamem roj, ki ga mislim rasdeliti, in mu vpiham tudi malo dima, satém mu odvysamem tudi eno konzhnizo, in ga strésem s' mozhnim vdaram pred una odperta, ktera hozhem pogmérati, na rasgernjeno rijúho, kjer je potlej veselje glédati, kako rade k' svojim perhodnim tovarshizam gredo. In de se prav po meri rasdelé, ſe jim sna tudi s' leſeno ſhlizo pomágati; ali jih pa s' dimam pregnati, kjer pa na maternizo zhi-

šo nizh gledati ni, ker jo zhbéle v' panji tako same umore; in de so novi gostovi perjasnishi sprejéti, da malo medú s' njimi v' panj, kar je nar bolji pomozh s-snaniti in sprijasniti se.

Ako se pa hozhe tretji ali zheterti roj spét na stari panj saverniti, se lih tako déla, le se tū ne smé materniza vanj pušiti, ker bi tako panj drugi dan spét rôjil.

Lêtu je she pomniti, de se morajo rôji, kteri so se k' pomnoshenju ali pogmérantu drusih namenili, prezej po vsajenji sraven ti-lih panjov postaviti, s' kterimi se mislijo skleniti, de se zhes dan letanja v' ta kraj navadijo.

§. 17.

Od odrojev, ali odvsétih ali kunshtnih rojev.

Odroji ali odvséti rôji so skor v' vših zhbelarskih bukvah posébno hvaljeni; jest pa se od njih veliziga prida she nikoli nisim mogel preprizhati, ker zhbéle, zhe so prav rejene in mlade maternize imajo, na zhemur je narvezh leshézhe, shé same le prevelikokrat in prerade rojijo, in so ponaturski rôji smiram bolji od persiljenih.

Zhe je pa vonder komu vezh na shtevilu, kakor na mòzhi panjov leshézhé, tih sna tako le narediti: Preshéne naj is panja, ki ima veliko polka, en dél zhebél s' maternizo vred v' prasin panj, naj odmakne stari panj malo od njegoviga prejshniga stanu, in postavi téga noviga tako sraven njega, de vsak pol prejshnega prostora pobereta, tako bo jel odrój, kakor vsak nov roj, prav pridno sasajati in délati. Stari panj nasproti bo is salége, ki je she, zhes 14 ali 15 dni spét nektere mlade maternize islégel, in vzhafih, zhe ima she dosti polka, in je pašha dobra, tudi she rójil.

Ali pa se tudi sna is eniga ali vezh panjov le zhebél v' prasin panj vséti, in jim sat salége is drusiga panju dati, kjer so delavnih zhebél jajzhiki ali pa zhervizhki, kteri pa nad tri dni vonder ne smejo stari biti, tako si bodo isité salége v' prédi imenovanim zhasu tudi spét vezh materniz islegle, in si eno smed njih isvolile. Lih na to visho se lahko zhbellar she sa druge potrébe s' maternizami saloshi.

Sadnizh je navada tudi od tazih panjov odrôje delati, kteri naloge imajo, in to prav lahko in se tudi smé. Namrežh zhe je v' panji in v' nalogi salégá, se nalogat odvsame, se ji da spét prejshná spodnja dilja, in se posta-

vi sraven stariga panju, kjer bo odroj kmalo sazhél letati, lastno drushino nabirati si, in sam svôje gospodarstvo peljati, in tak se mu tudi s'he ktéra odvêzhnih materniz da, zhe je prava v' starim panji ostala, bo toliko gotovshi dobro storil. Ak je pa staro maternizo per odloshenji s' fabo vsél, se mora starimu panju nasaj dati.

Dalje naj se odrôji vselej le popoldne, ko zhbéle nar manje leté, délajo, ker se na vezher nar losheje vidi, ali je odroj maternizo dobil, ali je per starzu ostala, kar mora zhbeler vediti, de bo védil per daljnih opravilih f' témi odroji kaj storiti.

Sploh naj se vsako opravilo f' zhbélami, k' odvernjenju napák, ki se létu lahko nakluzhijo, vselej le na vezher prevsame, ker bo zhbeler ob tim zhasu od drusih zhebél, ki se med take zhbélne opravila tudi rade vtikajo, nar manj mamljen.

§. 18.

Kako so zhbéle pregnati.

Ako hozhejo zhbéle is eniga panju v' drusiga pregnati se, se vsame tisti panj is svojiga

mesta, se postavi na stol, se mu vpiha malo dima, de zhbéle is njega ne leté, se vsame spodnja dilja in sadnja konzhniza prezih, se panj oberne, in se postavi prasni, v' kteriga se hozhejo spraviti, tako tje (kje), de zhbéle lahko vanj tékajo. Potém se terzhi na panj, in se pishe spét dim na zhbéle, in kmalo bodo zhutile, kaj se s' njimi misli, se bodo medú do sitiga napile, in s' mozhnim shumenjem novo stanovanje sprejéle.

§. 19.

Od prashenja materniz.

Mlade maternize sadobé rodovitnošť, ali bolje rezhi, smoshnost jajza lêzhi ali salégo stavití she le 13. ali 14. dan svôje starosti, do kteriga zhafa v' panji nimajo nizh opraviti, pa vender nedelavne ne morejo biti. Sato v' lépim vremenu vezh dni o gotovih urah, ponavadi med devetémi dopoldne, in med trémi popoldne, ko zhbéle same tudi nar huje leté, svoj panj vezhkrat sapusté, in kakor druge delavne zhbéle nektere zvetizhe in roshe obishejo. Ta kratkozhasnost materniz sunej njih prebivalish se imenuje prashenje. Is téga eni sklé-

pajo, de mlade maternize takrat na svoje narodovitnjenje ali plèmenitnjenje létajo, in pravijo, de so sunaj panju od trotov namerkane ali narodovitnjene. K' poterjenju svoje menitve pravijo, de se konez zhasa njih prashenja, to je 8. ali 9. dan po tému ko so jéle islétati, na njih sadnjim shivotu vidi sléd storjeniga merkanja. Pa de se sdej njih sadnji shivòt bolj odpert vidi, je mende le snamnje njih popolnama godniga jajzhnika in njih dosoréle nosezhnosti, ker taka materniza vézhi dél she drugi dan salégo staví. Menitev, de so maternize sunej panju od trotov narodovitnjene, she mende sato ni resnizhna, ker so tiste maternize, ktere ob zhasu prashenja svojih panjov she zlone sapusté ne, po tem pretežhenim zhasu vender tudi rodovitne in smoshne salégo staviti.

Per prashenji se tedej mladim maternizam lahko perméri, de po nesrezhi ob shivljenje pridejo, de so od tizhev ali serfhenov v' sraku (ljufstu) posherle, ali pa de nasaj pridejozhe svoj panj sgreshé, in v' drujiga gredo, kjer so prezej umorjene. Slašti saidejo maternize rade v' solednje panjove, kader se ravno ob tem zhasu prashijo, ker maternize vezhi dél na take panjove leté, kjer je na bradah in pervih konzhnizah nar vezh zhebél.

Od tod pride, de nekteri rôji s' mladimi maternizami, k' kterim se shtejejo tudi zlo starzi, kteri so pervi roj dali, svoje maternize ob zhasu njih prashenja spet sgubé, in morajo po tem k' nizh priti, zhe se jim ne dajo prezej spet druge maternize. Sato se takî roji s' mladimi maternizami ne smejo devati v' srédo med druge panje, temùzh v' spodnjo versto, ali na kraj in na vogle ulnjaka, in sraven se morajo njih panjovam she kake druge sosébne snamnja narediti, de jih nasaj gredé loshej najdejo.

Ta previdnost se ne sme spred ozví spustiti tudi zlo per tistih starzih, kteri so rojili, ker se utegnejo tudi tem maternize per prashenji sgubiti, kar se pa per njih ne samerka tako lahko, kakor per novih rojeh, kteri, ker nimajo she nizh salége, v' svojim panji zlo ostati nozhejo, temùzh se ali v' stari panj nasaj povernejo, ali se pa k' sosédami podajó, zhe se jim ne dajo bersh spét druge, in vsaj tako stare, zhe ne starji maternize, kakor so njih bile, ker mlajih zlo nozhejo sposhtovati in sprejéti. Nar bolje pa je rôje, ki so per prashenji maternize sgubili, spet na njih stare panjove sagnati, ali pa s' drugimi skleniti.

Starzi pa, zhe prav per prashenji tudi ob maternizo pridejo, svojih panjov vender ne sapusté, kakor drugi mladi rôji, ker imajo ob tem zhasu še smiram nekaj od stare maternizé stavljene salége, is ktere si radi spet maternizo isléshejo, ktera pa sato, ko je ta saléga she prestara, ne more vezh prav po gôdu islêzhi se, in je k' vêzhimu le sa trotofsko salégo. Ker se pa taka materniza po velikosti od délavne zhbéle komej raslozhi, in se per she tako natanknim preiskanji ne ugleda in ne najde lahko, méní veliko zhbalarjev, de tudi gmanj ali delavne zhbéle, kadar maternize nimajo, trotofsko salégo rodé, kar pa savolj svôje shivotne stvarbe vender ne morejo.

Ako tedej stariz per prashenji maternizo sgubí, kar se is njegoviga nepokoja, njegoviga mozhniga shumenja, hitriga vun - in nasajletanja, in skerbniga krogiskanja lahko tudi kmalo sposná, se mu mora, kakor hitro mogozhe, spet materniza dati, ktero bres raslozhka starosti tudi vselej rad vsame, sicer si bo zhes 6 ali 7 dni is stare salége, ki jo she ima, novo napzhino maternizo ali trotnizo islégel, in potlej nobene druge ne hôtel. Pa tudi tu, kakor je bilo pred rezheno, je nar bolje tudi starze kakor vse druge, ki so kakor si bodi ob maternize perfhli, prezej pervi vezher,

zhe prav s' nar blishnim soſédam ſkleniti; f' zhemur fe vſaka ſhkoda, ko bi utegnila priti; nar losheje in nar gotovje odverne.

§. 20.

Od sgube maternize ali jažovine.

Panj utégne is muosih usrokov in po množ gotero ob maternizo priti; sakaj ali umerje sa volj starosti, ali pa sgubi po kaki drugi nesrézhi ſhivljenje. Ako je per njeni ſmerti ſhe mlada zhbélna ſaléga, to je jažhki, ali eni ſhe ne zhes 3 ali 4 dni star zhbélni zhervizhki v' panji, takrat njena ſguba ne storí veliko ſhkode, ker ſi zhbéle zhes 14 ali 15 dni ſpet novo maternizo isleshejo; ako je pa ob zhabeti njene sgube ſaléga ſhe starji, kar ſe nameri doſtikrat per tiflih panjovih, kterim materniza starosti odmerje, ker nektere dni pred ſmertjo vezhi del neha pravo zhbélno ſalégo ſlaviti, ſi naredé is nje zhbéle ſter tudi ſhe maternizo, která pa ne more vezh prav iſléshena biti, ſato je tudi napzhna materniza ali trotniza, kažkorfhna je k' vezhimu ſa trotofsko ſalego, in v' tim ſtanu mora vſak panj k' nizh priti, zhe ſe mu ne da nameſti te kmalo ſpet prava ma-

terniza, ali se pa ne skléne panj s' kazim drugim, kjer je pa dobro pomniči, de se mora trotniza en dan pred is panju spraviti, kakor se mu prava materniza da, ali se pa panj s' drugim skléne, ker zhbéle le potlej she le ptujo maternizo vsamejo, kader so preprizhane, de so prejshno sgubile.

Prav sa prav so zhetvere napzbíne maternize: Ali neha materniza savolj velike starosti pravo zhbélno salégo staviti, ali je bila pa v' boji s' kako drugo maternizo ob zhasu pétja v' panji slo ranjena, in tedej ni sato, ali je pa savolj pomankanja mlaji salége v' panji she is prestariga zhervizhka svaljena bila, in tedej savolj nepopolne shivotne stvarbe ni sa pravo salégo. Sadnizh se utégne tudi permériti, de je po odmerjenji trotnize le she trotovska saléga v' panji, is ktere si zhbéle, ker ali kak trotni piskerz vézhi naredé, ali pa trotni jazzhik v' kak maternizhin turnizh prenesó, spét she maternizo isvalé, kakorshna se pa od navadniga trota le po malo daljnim sadnjim shivotu raslozhi, in ker je moshkiga spôla, sa nobeno salégo ni. Desiravno taka materniza ni nizh drugazhi kot drug trot, vender zhbéle nozhejo druge maternize, dokler je ta med njimi, ker njeni nemozh njih sarod mnoshiti

od nature tako malo vedo, kakor nepervershnost kake druge napzhine maternize.

Ako pa umerje materniza simne mesze, ko zlo nizh salége v' panji ni, ostane tak panj jalov, ker si v' tem stanu zhbéle she napzhine maternize roditi ne morejo; sakaj menítev, de zhbéle ob zhasu jálovine tudi jajzhke léshejo, in vsaj trotofsko salégo sadé, je smota. Sato se jalovina nar vezhkrat po simi nakluzhi, is zhesa pa tudi vézhi del ves panj v' nizh pride, ker zhbéle per sgúbi maternize sazhno prezej nepokojne biti, sem ter tje tékati, in mozhno buzhati, tako de se vezhi del sadushé, zhe se jim shrelo ne odmašhi in sraka (ljufta) ne da. Sato mora zhbélar svoje zhbéle v' njih simskim stanovanji smiram obiskovati, in jih vezhkrat pogledati.

Sdej, ali ima panj pravo ali napzhino maternizo, pasliv zhbélar lahko posná, sakaj pertazim panji je število delavnih zhebel, vsakdan manji, trotov nasproti smiram vezh, tako de je sadnizh skor ves polk sam trot, in zhe je trotniza she prezej rodovitna, léshe sadnizh tudi v' gmanj zhbélné pifkerze trotofske jajza, is kterih so veliko manji trotje, kot uni is trotofskih pifkerzov.

Jálovi panjovi radi vsamejo všako-maternizo bres raslozhka, le pévski ròji, zhe maternize per prashenji sgubé, nozhejo mlajih materniz kakor so njih bile. Sato sa take mlade rôje, kteri s'he pred ob maternizo pridejo, predin so mogle salego sasaditi, ni druge pomózhi, kakor jih s' drugimi skleniti, ali jih pa spet na njih stare panjove sagnati.

Ako ima pa panj le napzhino maternizo, savoljo zhesa se vezhi dél tudi sa jaloviga ima, in se mu da v' tem stanu druga materniza, jo sgrabijo zhbéle ko bi mignil, in jo umoré prezej bres odlashanja, ali jo pa spodé po tem, ko so jo en zhaf preganjale, per luknji spet is panju, per kterim preganjaji da dostikrat svoj mili glaf slifhati. Sato se panjovam, od kterih se ne vé prav, ali imajo le bolno, ali pa nimajo nizh maternize, ne smejo maternize dati proste, temúzh le v' hishizah, de se vidi pred, ali so zhbéle per volji sprejeti jih, ali ne.

Ker prava materniza is zhbelniga jajzhka svaljena s'he le 20. ali 21. dan is svoje sibeli islese, (is zhervízhka pa se sgodí to ene dni pred) in od tega zhasa med tem ko léta in se prashi, po navadi s'he 9 ali 10 dni pretezhe predin sadobí mozh lézhi, ktera je pa spet s'he le zhes 20 ali 21 dni prav godna: se vidi, de

panjovi, kteri morajo s'gubo starih materniz s'he le s' isleshenjem mladih nadomestiti si, prevezh ob polk pridejo, de bi mogli s'he tisto léto pomôzhi si, tedej zhe nima zhbeler nizh materniz perhranjenih, mu je smiram bolj s'vetovati, de naj panjove, ki so ob maternizo perfhli, raji s' drugimi sklene, kot jim da mlado maternizo islêzhi.

§. 21.

Od bolésin zhebel.

Zhbéle nifo tolikim bolésnim podvershene, kakor druge shivali. Njih shivljenje je tako kratko. Nar vezh jih pomerje starosti, lakote ali pa po njih sovrashnikih, kteri jim per njih opravilih sunej panju samogoltno shivljenje salasjejo, in jih per nabiranji s' rosh s'hapnejo, ali pa letézhe vjamejo, in s' veliko samogoltnostjo poshiró, tako de jih le malo rasun sime naturne smerti umerje.

V' nekterih bukvah se bere od vezh bolesin, de so jim zhbéle podvershene, kakor od steklošti, roshizhkine bolésni, grishe in gnjilobnosti ali usmradenja. Perva pravijo de isvira is nekaziga malopridniga sastrupnjanja, po kterim morajo ubo-

ge zbbélize, te tako korisne in nedolshne stvari, kakor v' nekaki norosti ali steklošči v' bolezhinah shivljenje konzhačti.

Roshizhkina bolésin ni take file. Ta bolésin se le nektere léta, ko je dosti mane, ob rojskim zhasu per enih zhbélah vidi, namrežh nekterim zhbélam rastejo na glavi med roshizhki kakor majhin pushelzhik ene tanke nitke po konzu, v' kterih je nekaka rumena mokrota. Sdej kader zhbéle per branji medú glavo v' rosho vtaknejo, se prime zvetna moka tega puheljzhka, in sdi se, kakor bi si bila zhbéla sama sa lépshiga voljo vénzhik na glavo naredila. Ker pa to zhbélam per njih mnogoterih opravilih ni saderšljivo, she manj šhkodljivo, to prav sa prav bolésin she imenovati ní, ker ti odrafelki bres drusih šhkodljivih nasledkov ali sami preidejo, ali jih pa zhbéle she is glav istergajo.

Grisha pravijo de isvira is nesdraviga medú, ki se jim poklada, ali veliko bolj od nesdraviga, zhbélam šhkodljiviga ljusta, zhe se predolgo v' njih simskim prebivalishi perdershé. Ta bolésin pa se uſtavi, zhe se jim hladan ljust perpravi, ali pa dobriga zhiflja medú poloshí.

Vse drugazhe pa je s' gnjilobnostjo. Ta pa je nevarna. Ta utegne zele ulnjake konžhati, zhe se zhbelař ne poslushi ſhe bersh do zhaſa pravih pomozh, in ſi ne persadéva, kar je mogozhe, te kuge uſtaviti.

Gnjilobnost pride od vshitka nesdraviga medú, ali pa od premrasenja ali prehladenja salége v' panji. Eni zhbelerji imajo navado vino ali pa druge vpjanljive pijazhe med paſhni med meshati zhbélam, de bi, kakor pravijo, bolj korajšo soper ropnize imele. Tedej ſo ſami krivi te nesrézhe, ker je tak med ſzer zhbélam nefhkodljiv, salégi pa, zhe ſe s' njim pafe, je vſelej v' ſmert.

Dostikrat ſe perméri tudi, de po kakim roji naſtópi prezej merslo vreme, ktero zhbéle, ki ſo ſhe v' panji ostale, permora bolj v kùp ſtiſnitit ſe, tako de ſe saléga na krajeh ſatovja premrasi, ſlaſti zhe je roj veſ nabrani med iſ panju s' ſabo vſel, ſavolj zhesa ſo zhbéle taziga panju ſmiram bolj tihe, otoshne in ſlabe, tako de ſalegi potrebne gorkote ne morejo vezh obdershati, v' kterim ſhaloſním ſtanu ſaléga mrasa in ſakoti pomerje, in ſadnih gnjiti in ſmerdeti sazhne.

V' sazhetku, dokler ſe gnjilobnost ne rasſhiri ſhe po vſim panji, ſi zbbéle vſe persadé-

nejo odpraviti jo, in okushene piskerze osnashiti. Sato se najde skosi en zhab skor vsako jutro sunej na bradi gnjilobniga panju rijavo, smerdljivo, kebrovemu dreku podobno blato, ki ga zhbéle po nôzhi vun nosijo, in tu lehati pusté, ker se ga ne dotikajo spet rade. Pasliv zhbeler tedej she samore is tega snamnja bres daljniga preiskovanja gotovo gnjilobnost ali usmradenje taziga panju sposnati.

Dalje se gnjilobin panj lih tako kakor jalov lahko is otoshniga in shalostniga letanja, in is smerdljiviga duha satovja sposná. Pokrovzhiki gnjilih piskerzov niso kakor per dobri salégi vsdignjeni, ampak vderti, in na srédi vezhi del prejedeni. Saléga v' njih je kakor rijav gnoj, kteri mora ubosim zhberezam grosno soperen biti, ker se ga zlo dotakniti nozhejo.

Gnjilobnost je tako nalesliva bolesin, de zhe sta v' sazhetku v' panji le edin ali dva taka gnjila piskerza, bodo szhafama tudi drugi okusheni, tako de se skor vsa saléga usmradi, kar je zhbélam tako soperno, de raji ves méd, kar ga je, in she sdravo salégo v' panji sapusté in pobegnejo, kakor de bi v' tim smradu bile.

Sato sa gnjilobin panj ni druge pomózhi, kakor ga bersh ko bersh pregnati, in od ul-

njaka odnešti, de kaka druga zhbéla ne pride, in tega medù ne okusi, ker je salégi strup in zhes vše nesdrav, zhe je prav ljudém popolnama nefhkodljiv.

Zlo pråsno satovje is taziga panju, in zlo léf ali flama od njega je tako kushno, de se per zhbelerii ne sme nizh vezh nuzati, temùzh pervo se mora stajati, in drugo feshgati, zhe hozhe ubraniti se, de se slég gnjilobe ne bo dalje safadil. Tudi zlo prostor v' ulnjaku, kjer je gnjilobin panj léshal, se mora dobro in zhifto smiti, preden se spet drug panj nanj poloshi, ker bi bil drugazhi tudi novi roj od té kuge ostrupnjen. Vender pa ni tréba, kakor eni ierdijo, zhebel gnjilobniga panju s' nekakimi selishi kaditi, ali kopati; dofti je she, jih is gnjilobniga v' prasin panj, v' kterim ni nizh prasniga satovja pregnati. Le se morajo zhbéle gnjilobnih panjov ob zhasu dobre pashe pregnati, ker drugazhi pregnane v' prasnim panji ostati nozhejo.

Zhe pa gnjilobin roj ali svoj panj sam sapsuti, ali pa is noviga tudi v' kteriga je pregnan bil, spet pobégne, tudi v' novim panji ne sme spet na svôje staro mesto priti, temùzh ravnati se mora s' njim kakor s' novim rojem in se v' ulnjaku na drug prostor postaviti. Da-

Ije so vse druge sdravila, po kterih ljudjé in shiváli sgubljeni sdravje spet sadobé, zhbélam pravi štrup in salégi vselej v' smert, sato sa bolne in slabe zhbéle ni druge pomozhi kòt zhift mèd, kteri jih všake bolésni osdravi in všaziga sléga obvaruje.

V' zhasih potrebe in lakote dobé zhbéle, kakor druge shivali, tudi ushí, ktere so pa takо majhine, de se s' nagim ozhésam shé ne morejo viditi; sgube se pa same spet, kakor nago bolji pashat nastopi, ali se pa zhbélam kakor gře klade.

§. 22.

Od zhbélne klaje.

Prid in dobizhek zhbelerstva prav sa prav se ravna po tem, kakor se zhbélam klade. Kdor tedej svoje zhbéle le samim sèbi prepusti, in jim ob zhasu potrébe ne poklada, njegova zhbelarija ni mogozhe, de bi dolgo obstala; sakaj pridejo zhasi, de zhbéle sunej panju zlonizh shivesha ne dobé. Tako zhbéle, zhe prav pridno letajo, in veliko obnoshine nosijo, od sazhetka spomladis do perviga sadujiga zvétja ne dobé toliko sterdí, de bi mógle od nje shivéti.

Sdej zhe ob tem zhasu ni sadostí perhranjeniga shivesha v' panji, jim mora klasti, kdor jih hozhe per shivljenji ohraniti. Pa še tudi posneje utégnejo nar mozhneji in nar zhbélnishi panjovi lakote pomréti, zhe jih, ko bi potreba in lakota vstala, samim sèbi prepustish.

Dostikrat pride vezh merslih deshévnih dnéov saporédama, slasti v' meszih Velziga Travna in Roshniga Zveta, ali pa je velika ūšha, kakor se sgodí rado Maliga in Vélziga Serpana, de ni le samo mane nizh vezh, temùzh védna burja in druge mersle sape vso medéno mokroto v' zvetizhih in roshah posuſhe, tako de uboge zhbélize per vši neutrudeni pridnosti vender nizh dobiti ne morejo. Létu dostikrat nar bolji panjovi, ki imajo nar vezh polka in salege, nar pred lakoti poginejo, ker po številu zhebel k' ohranjenju veliko vezh shivesha potrebujejo, kot drugi slabji. Sdej, zhe zhbele pred Malim Serpanam sazheroje odganjati, ali zlo njih še negodno salégo isruvati, je to she snamnje, de je paſha sdej jenjala, in je lakot pred durmi. Létu naj se ſkerbin zhbeler ne mudí dalje svojih gostov, slasti tistih, kteri so v' kratkim dva ali vezh rojov dali, f' ſladkim oshivitkam okrepzhati. Nizh ne bo sgubil sato. Ob ajdovim zvetji

mu bodo vse obilno povernile; sakaj kdor svojim zhbélam v' potrébi pridno klade, posojuje shumo na nar vézhi in nar skopeji obréšti ali zhimshe, ki ga bodo kmalo zhbelaškiga bogatina storili.

Ako nastópi prezej sa kakim rojem, hladan deshévni tédin, mora roj tretji vezher she lép koš medú dobiti, zhe se nozhe pustiti koniez vseti mu, in kdor ne shelí nikoli slega gnjilobnosti doshiveti, ali hozhe malokdej kak jalov, to je, bres maternize panj imeti, naj da iarojenim starzam prezej pervi vezher polno koritze sterdí, ker roj navadno ves shivesh, kar se ga je perhranilo v' panji sa jerbshino, ktera sna per mozhnim roji 10 do 12 liber snesti, s' sabo vsame, de bi mogel svoje perhodno gospodarstvo losheje in bolje perzheti.

§. 25.

Od sterdi ali medú sa klajo, in kako se morajo zhbele pasti s' njim.

Sa klajo se morajo vselej nar lepshi in nar zhisteji satovi, kjer je nar manj zvetne moke (obnoshine) in nizh salége, vséti.

Nar bolji sa klajo in nar dalje perhraniti bo méd, ako se od voska odlózhi. kar se s' kako présho, she bolje pa tako le storí: V' gorki, temni hishi ali v' keydru, kjer ni muh ali bravljinzov se oshamejo satovi v' sato perpravljen jerbašhizh; podenj se postavi posoda, de se méd vanjo odtéka, in le prasne voshéne tropine ostanejo, ktere se snajo potlej she oshéti, ali se pa mediza is njih kuhati, ali jésh narediti. To délo pa se ponavlja tako dolgo, de se ves méd sa klajo dobi, kteri se sadnizh kakor maslo stérdi, in vezh let dober ostane, zhe se le v' hladnim kevdru hrani, in mish in bravljinzov varuje.

„Sushnih in toplih polétij méd je vselej bolji in losheje perhraniti, kakor sterd mozhérnih in merslih létin.

Per kladenji se perlije 4. ali 5. dél vode, se postavi v' novim dobro nalizhenim lonzu k' ôgnju, in mésha tako dolgo s' paljzhizo, de je ves raszejen in od zhebél lahko vshivan, na to se tudi mlazhin, pa ne vrozh, v' koritiza slije, in da zhbélam k' veséli vezherji.

Méd se more tudi she hitreje in losheje odlozhiti in ozhititi: namrezh, zhe se satovi v' skledi tako dolgo v' gorki pêzhi pusté stati, de se sazhno tajati, se na to s' rokami sdrushnejo,

voshene tropine kolikor je mogozhe istlazhijo, in méd skosi v' to perpravno sítu pustí stêzhi se v' sanj perpravljeno posodo.

Ako si pa hózhe kdo délo, méd lozhiti, in zhifiti, perhraniti, ga sna zhbélam tudi v' satéh dati, kakor shniga pa ne morejo tako lahko, slásti zhe je she star in sterjen, kakor ozhisheniga, vshivati.

„Skerbin zhbélar se bo tedej s' medéno klajo obóje te sorte obilno saloshil, de bo mogel svojim zhbélam o vših zhafih in v' vših okolishinah, kakor se gré, pokladati, sakaj zhe je permoran zhbélam she v' njih simskim stanovanji klasti, mora to le v' satéh biti, ker se zhbéle rasstajaniga medú rade prevezh napijó, svoje skosi zélo simo sadershano blato od sebe dajo, in tako panj snotrej ogerdijo.

Ako bi se pa permérilo, de bi se zhbéle savolj mrasa ne hótle is svojiga gnejsda vsdigiti, in na satí, jím nastavljene iti, naj se jím le v' koritzu rasstajaniga mlazhniga medú tje postavi, in prezej ga bodo dishale, shtevilno na dan perfhle, in se prav vesélo gostile.

Posneje v' gorkejim vremenu naj jím klate de kdo kakor shin méd hozhe, bodo zhbéle vsak vezher svoj kos povshile, ali pa méd v'

svoje ſ-hrambe ſnesle, in ga ſa perhodno pervarovale.

Ako ſe jím klade v' ſatéh, naj ſe pred po-krovzhiki, ſ' kteriorimi ſo medeni piſkerzi ſadé-lani, ſ' ojſtrim noſhem po zélím ſatu prereshejo, in pomaknejo naj ſe ſatovi, na diljizo med ene vanjo po konzu ſafajene zveke ali klinzhi-ke, de okoli ne padejo, poſtavljeni, v' panj le toliko bliſo k' njegovimu ſatju, de zhbéle ſ' njega na klajne ſati hoditi morejo, ne jih pa na svoje ſatje nadélati; tako bodo zhbéle veſ méd v' svoje ſnotranje ſ-hrambe preneſle, in ſa perhodno perhranile, ker ſo ſ'-ſvojo hrano groſno varzhine, in le toliko povſhijejo, kar je prav tréba jím.

Prasni ſatovi pa naj ſe vſako jutro ſpet is panjú vsamejo, ker jih drugazhe zhbéle rade ne le na zvēke perterdijo, ampak zlo na svojo osnuovo navéſhejo.

Zhbélam bi ſe moglo, de bi ſe roparze ali ropnize bliſo ne vabile, le na vezher v' mra-ku pokladati, in slabji panjovi takrat ſamashiti; možhnejim in na polku bogatijim pa ni ſvéto-vati tega storiti, ker ſe zhbéle per médu pre-vezh sgrejejo, po ſili is panju ſriti hozhejo, in ſe ſaduſhiti utegnejo.

She polno nadélanim panjovam se per pokladanjí sna prasna naloga dati, in se posoda f' klajo vanjo postaviti. Zhbéle dishé méd, slasti zhe se jim mlazhin da, bersh pridejo, kakor naglo se jim odpré, k' verhu, in nosijo méd dôli v' svoj panj. Ali pa postávi se jim mlazhi méd le na brado panju pred luknjo, in kmalo bodo vabljene od sladkiga duha, v' veliki trumi perblishale se, méd sase perpravljeni vezherjo nashle, in se skúp dobre volje gostile. Ako bi se pa f' tem vender ne dale v' svojim nozhním pokoji omamiti, in na to vabljene ne hótle koj perkasati se, se smé le male f' perstam na luknjo poterkati, tako se bodo szer s' nekako nevoljo vsdignite, pa sladko jed vgledajozh kmalo rade vse odpustile, in se sravin prav dobro in vesélo iméle.

Zukra, sirupa, slada, medize, ali drusih sladkih rezhí, ki se v' nekterih zhbelařskih bukvah sa prav dobro klajo perporozhajo, se zhbélam rasún v' nar huji potrébi nikoli ne smé ponujati, ker so vse take nenavadne jedi mla-di salégi vselej shkodljive, in vezhi del gnjilobnost sa sabo perpeljejo. Tedej, zhe se perméri, de kdo svojih zhebél ref ne more drugazhe ohraniti, kakor s' umishljeno klajo, med ktero je sadni sirup, in slasti sokrovza sladkih

hrushik, in savréti vinski mosht s' zukram in médam sméshan she nar bolji, naj jih bershko perva pašha nastópi, to je, ob zhasu perviga sadniga zvetja na tanko pregleda, ali se jih ni gnjilôba vlotila, in zhe je to, naj jih bersh bres odlashanja v' prasne panjove preshêne, sakaj s' drugimi sdravimi jih nikakor ne smé skleniti, ker bi s' tazim s' sabo vsetim médam tudi té okushile. Zhe pa vender hozhe storiti to, naj preshêne zhbéle gnjilobniga panjú nar pred v' prasin panj, is kteriga jih smé potém zhes 24 ur she spet s' drugimi skleniti, posebno ko bi jím bil she popred lép kóf zhifstiga medú poloshil.

Navádin zhbélní panj s' 15000 zhbélami potrebuje sa svoj simski shivesh v' zhbelnjaku vsaj 15 liber medú, v' nekurjeni ne premersli ne pregorki in smirej glih topli stanizi (zimru ali taki kamri) ga ima dosti pol toliko.

Sunej per gorkim solnzu bliso učnjaka vse zhbéle vkùp ob kratu pasti, se sploh ne more svetovati, ker se zhbéle is vših panjov sméshane prevezh koljejo med sabo, in jih tako veliko pogine.

V' nar huji lakoti, kakor se permeri doštikrat mesza Sushza in Maliga Travna, se vlotijo zhbéle zlo salége, in jo is piskerzov ter-

gajo in povshivajo. Ako se tedej per kazim panji ugleda, de zhbéle she negodno salégo pogosto isnashajo, je she sadnji zhaf klasti sazhéti jim in jih smerti reshit.

Lakoti slabe in utrudene, ali she 24 ali 30 ur oterpnjene zhbéle se samorejo s' mlazhnim médam, kteri se pa vender ne smé ne s' vinam, ne s' kakorshnim mozhnim sdravilam si bodi, meshati, spet oshiviti in osdraviti, le se jim mora tudi potrébna gorkota perpraviti. Pa tudi se mora pomniti, de se od lakoti ali mersloti oterpnjene zhbéle ravno tako kakor druge smersnjene shiváli ali ljudje ne smejo bershis mrasa k' vrozhi pêzhi pernesti, ampak le s' pozhasnim gretjem se morajo oshiviti, de bodo prav popolnama osdravéle.

Tako se najde dostikrat spomlad per she merslim vremenu po solnzhnim sahodu veliko, vezhi del s' zvetno moko obloshenih mrasa premertih zhebél, ktere niso mogle svojiga doma dosézhi, temùzh so mogle is trudnosti pred ulnjakam na tla popadati in tukej obleshati. Take zhbéle se morajo kolikor je mogozhe pobrati, slasti zhe so v' sneg padle, se zhes nozh v' ulnjaku ali na kazim drugim hladnim kraji obvarovati, in drugi dan per gorkim solnzu pred zhbelnjakam na diljo poloshiti, tako bodo po solnzhni toplosti skor vse spet oshivéle in

na svoje panjove isletéle. Ko bi pa ta dan solnze ne sijalo, in zhbéle pred mrasam ne mogle letéti, naj se vspéjo v' glash ali kako drugo posodo, naj se pusté she le na vézher po gorkoti v' hishi spet k' shivljenju obuditi, naj se denejo potlej v' panj, ki ima malo zhebél, f' koszam medu vred, in per ti vezherji se bodo f' zhbélamí téga panju perjasno s-edinile in pobratile.

Rasferdene zhbéle se nar dosheje in nar hitreje potolashijo, zhe se jím mlazhniga medú tje postavi, kteri jím bo koj dishal.

§. 24.

Od klajnih koritiz.

Klajne koritiza smejo mnoge podobe in velikosti biti. Moje so navadno 7 ali 8 pavzov dolge, 3 ali 4 pavze šhirôke, in vsaj 1 pavz globoke, kterih vsako ima is dna kaziga sita isresan, in lih prav vanj umerjen pokroviz, kteri po medu plava, de zhbéle lahko sloshno po njem hodijo, in skosi njegove luknjize ves méd isferkljajo, bres de bi se umasale ali pa zlo potonile, kar se drugazhe dostikrat perméri, slasti zhe zhbéle hitro in na enkrat v' ko-

ritize šinejo. Koritiza se morajo vsako jutro, naj so prasne ali polne, spet is panjov vseti, drugazhe bi jih roparze po dnevnu obduhale, in potlej tim panjovam dosti persadéle.

§. 25.

Od roparz ali ropniz.

Roparze niso kako posebno pleme ali posebna sorta zhebel, temùzh dostikrat ravno tistiga zhbelynjaka, vezhi del pa od blishnih ulnjakov, deslih so malo bolj zherne kot druge zhbéle, kar je od tod, ker hitro kot tatovi v' medéne piskerze ptujih panjov plasijo se, si dlaho na sadnjim shivotu ogulijo, in se s' médam umashejo. Sposnajo se she na hitrejim letanjí. Ako se kazimu panju perblishajo, se ne usedejo tako predersno in bres fkerbí na brado, kakor druge zhbéle, temùzh od konza leté vše plashne in varne proti luknji, pa se spet bersh odtegnejo, kakor naglo jim kaka druga zhbéla blisheje pride. Tudi se kashejo vše perjasne in se hlinijo, kakor de bi hôte f' zhbélamí panjú, kteriga hozhejo obropati, prav f-snaniti se; sdej zhe so té perjasne s' njimi, ali pa vsejune porajtajo, in se jim ne vstavlja-

jo, kakor se rado sgodí per jalovih, gnjilobnih, ali kakor si bodi něpogodnih panjovih, se skosi luknjo splasijo, se v' panji kar morejo medú napijejo, beshé s' njim kar nar hitreje morejo domú, in pridejo kmalo spet s' drugimi v' tako velikim številu, de so v' stanu v' kratkim zhasu nár teshji, in nar bogatiji panjove pokonzhati, ker se zhbéle enkrat od možhi roparjev premagane vezh ne branijo, temuzh tudi s' roparji dershé, in sadnih tudi s' njimi gredo.

Panj, na kteriga ropnize gredo, se sposna is njegoviga nenavadno hitriga letanja in glasniga šuma vanj in is njega hitézhih zhebél. Le pásiti je tréba, kam vlézhejo, ali od ktére strani prideje, in ropni panj se bo kmalo rasodel, ker tudi is téga ravno tako hitro, zhe prav ne v' taki trumi kakor is uniga, vun in notri leté. Nar gotovje pa se safledí ropar, zhe se obropanimu panju ene minute, in szer tako dolgo luknja samashi, de se mu je shé vezh roparz na brado sbralo, na ktéro se potlej péšt pepéla vershe, de so od njega béle, in od druhih zhbél raslozhene; in ker se téga sasnamovanja uſtrashijo, prezej isleté in v' svoje stanovanje hité; in sdej se le smé merkati, v' kté-

re panjove gredo, ker so lih is tistih tudi na rop shle.

Sdej zhe je kak panj od roparz premagan, naj se mu bersh shrelo ali luknja satakne, se pušti ene minute, in sicer tako dolgo tako stati, de bo brada téga panju roparz, ki hozhejo vanj iti, vsa polna; potlej naj se polijó té na bradi okoli tekajozhe zhbéle s' merslo vodo, tako bodo ustrashene prezej prezih podale se; satém se luknja sna spét odpréti, in tako dolgo odperta pustiti, de so vse roparze is panju isletale, in spét druge nasaj perletéle, de bi spét vanj shle; in sdej se mora luknja spét satkniti, in ropne zhbéle, ki so se na bradi panju vnovizh sbrale, spét kakor prédi s' vodo politi, in to se mora tako dolgo ponavljati, dokler ni vših ropniz is panju. Na to se mora panj sapréti, prezej od zhbelnjáka odnesti, in she le svezher s' kterim so sednjim si bodi skleniti; ali pa se sna, zhe ima maternizo in she došti polka, kar je pa per obropanih panjéh malokdaj, na ene dni, de ropne zhbéle na ropanje posabijo, na kak drugi, vsaj pol ure daljnji kraj prenesti, kamur ne bodo sa njim shle.

Ropanje pa, kolikor mogozhe odverniti, zhbeler ne smé nikoli jalovih, gnjilobnih, ali kakor shé popazhenih, ampak smiram sdrave,

možhne, in polka polne panjove imeti persa-devati si, jih nikoli stradati ne pustiti, in jim ob zhasu potrébe, ko ni vezh pafhe sanje, kakor od perve pomlad do sadniga zvetja, in po ajdovim zvetji v' jesen, kakor tudi o veliki sušhi, in zhe mersli vetrovi dolgo pishejo, shre-la ali letavne luknje smanjshati, in tako se mu ne bode roparz dosti bati.

Preminjenje panjov, to je, obropan panj na mesto ropniga, in téga na prostor uniga postaviti, malokdaj kaj pomaga.

Ptuje roparze pa š' strupam ali drusimi tazimi shkodljivimi rezhmi moriti, ni perpušeno in ne prav.

§. 26.

Od sovrashnikov zhebel.

Tudi zhbéle, kakor vse druge shivali, imajo sovrashnike. Nar bolj jih salésjejo tisti tizhi, kteri se sicer radi od infektov shivé, in med temi so srakoperji nar huji. Ti se radi bliso ulnjakov dershé, in shivé vezhi dél od zhebel.

Sa temi so jim vrabzi nar nevarnishi, ker jih je tudi nar vezh. Kamenshzhiki, ilovzhi-ze, in she drugi taki prebivavzi podnebja so

tudi veliki ljubljenzi sladkiga zhbélniga mesá, vonder se vlastovkam in paštarizam kriyiza déla, zhe se sa nar huji zhbélne tatize imajo, ker se té vézhi del le od muh in komarjev shivé, in na zhbéle malo ali pa nizh ne porajtajo. a)

Med zhbélnim sarodam so seršheni nar vézhi in nar nevarnishi sovrashniki sanje. Letí zhbéle letézhe lové, ali jih sgrabijo na bradač panjov, jih rasmesarijo in poshró prezej na mestu, ali jih pa prezha nesó. Zhbeler naj si persadeva kolikor more, pomoriti jih, slasti pa, njih gnejsda poiskati, in jih s' ognjem in vrélim kropam pokonzháti.

Ose se sizer tudi rade same povabijo, in so dostikrat prav filne, slasti v' jesen o hladnim vremenu, ko luknje panjov niso vezh obšédene; pa ishejo le bolj medú, kteri jím mende she bolj perléshe se kakor zhbélno mesò.

Tudi mravlje (bravljinzi) in pajki se smejo po pravizi med sovrashnike zhebél shtéti. Pervih naj se skušhajo mravljischa (bravljischa), ki so blis ulnjaka, rasmetati, in kakor je mogozhe pokonzhati in safreti se; drugi, to je, pajki pa poloviti in pomoriti, kar se svezher

a) Tim tizhem, se tako vé, da se tì in tam drugazhi pravi: Kamenfzhik, kamnizhar, tudi skalar ali slegur. Paštariza, paštarizhiza, tudi volariza.

v' mraku, ko imajo navado is svojih kotov perlešti, in po dnevi poshkodovane in rasstergane pajzhevne spet popravljati, nar losheje sgodi.

Lih tako imajo tudi shtrigalza, martiniz in krota slo radi zhbéle, pa so sadovoljni she samo s' mertvimi, in shivim niso nevarni.

Sadnizh se morajo zhbéle tudi, slasti o simskim zhasu, in posebno v' krajih, ki fo bliso velikih gosjav, pred mishmi, podganami, duhorji, podlaszami, in zlo pred medvédi, kteri so she dostikrat v' eni nôzhi vezh panjov rasmesarili in pokonzhali, skerbno varovati.

§. 27.

Od posébnih sélišč in drevéſ, s' kterih zhibele nar vezh naberejo.

Desiravno zhbéle veliko medú dobé is řosude ali mane, ki jo v' nekterih letih v' poletniških meszih o slo hlapljivim in soparnim vremenu is listov nekterih drevéſ, slasti tazih, na kterih je veliko ushí, nalishejo, ga dobojo vender nar vezh na mnosih roshah in mnosih zvetjih, med kterimi je ajda ali jéda na prvim mestu. V' tistih krajih, kjer se to shito slo seje, perdobé zhbéle, ako nastopi ob ajdo-

vim zvetji lepo vremé, in kaj zhafa terpi, silno veliko medú, tako de se jim morajo v' tem zhasu dostikrat dve ali tri naloge dati, ali se pa dvakrat in she vezhkrat v' prasne panjove pregnati smejo, in vender she smiram sa rejo dobre ostanejo.

Sozhivja: kakor bob, grah, grahorza, tudi shenf, ogerfhiza, shajbelj, sivka in vezb drugih so sa zhbéle prav dobre, in sploh jim da vsa zvetézha vertishna (vertni sad), rasun posemeljskih hrušnik ali krompirja, veliko medú. Tako so tudi vse deteljne pleména slo medene, nar raji pa obiskavajo zhbéle béo dételjo.

Mnogi zvetizhi in roshe na travnikih da jo po svoji lastnosti vezh ali manj medú, vender imajo zhbéle suhe gorske travnike veliko raji kot možhérne in blatnaše.

Resje, ktero od perve pomladí do posne jeseni neprenehama zvetè, je v' tistih krajih, kjer ga veliko raſte, zhbélam silno k' pridu.

Na timjanu ali timashi in na materni duſhizi dobé zhbéle nar perjetniji in nar lépshe dishézhi méd, na zvetovzu, dréni, rakitovni in leskovni pervo poshivljenje spomladí.

Na glogu, zhesminji, ostroshnizi, malinji, koſmatovji, jerebiki ali knebllovzu, in na

vezh drusih zvetehih ternjevijh in germovijh najdejo zhbéle prav veliko shivesha. a)

Smed mnosih vertnih in sadnih drevéš, is kterih zvetja zhbéle nar vezh medú dobé, so zheshnjeve in jabelzhne, sa témi vše zheshpljeve in hrusheve drevésa na pervim mestu, k' kterim se štejejo she kutne in nefhplje.

Med gojsdnimi drevéši je nepreplazhliva lipa s' svojim lepo dishézhim, in v' mnosih bolésnih tako sdravim zvetjem v' pervi versti. Njo zhbéle grosno ljubijo, in jo obiskavajo od sgodniga jutrà do posniga vezhera v' zélih rojéh, tako de je veliko zhbelerjem napzhina misel v' glavo padla, de zhbéle mende zlo zhes nozh na nji ostanejo, in se jih veliko pogubi in konzha. Sato terdijo, de so lipe zhbélni rejí shkodlive, kar pa gotovo ni réš, ker sim prav nasprotiga preprizhan, in imam pogostniga rojenja, in sploh všiga dobriga spehà svojiga zhbelerstva vézhi dél le veliko lipam sahvaliti se.

Sa lipo saflushi predragi kostanj pervo mésto, in shé sato, ko to drevo zvetè ob zhasu, ko je shé skor vfa druga pašha sa zhbéle ne-hala, in jim je tedej sdej nar ljubshi. Tudi

a) Té germovja in ternjevja imajo skor v' všazim kraji druge iména: Ostroshniza, ostrogize, na Gorenjskim zherna malina, zherni malinzi; tudi robida, robidevje.

jesen ponuja zhbélam dober shivesh, in le shkoda, de ne zvete vsako léto.

Dalje se zhbéle bliso jélnih in smréknih gofshav prav dobro imajo, in voshiti bi bilo, de bi se v' nekterih krajih tako obilni bukni, hrastni in brésni gojsdi pozhaši v' jélné, kostanjne in lipne goshe prenaredili. Koliko bi si pomagala zhbelerija s' tem! — Posébin príd sa zhbelerstvo bi bil tudi, ko bi se szer puste, nerođovitne in gole prostora s' divjim kostanjem, kteri tudi na nar pustejí semlji tekne, in hitro raste, kar mogozhe, obsadile,

§. 28.

Nektere posébne pravila ali regelze, in nektere posébne namére per zhbelerstvu.

Nar bolji pomozh svoje zhbéle v' dobrém stanu in spehu ohraniti je, zhe se jim dobro klade. Majhin kofzhzhik medú, slasti kader savolj neprilizhniga vremena sunej panju nizh pashe nimajo, bo njih pridnost silno ushgal, jih oveselil in jim posébno serzhošt dal, tako de panjovi, ob zhasu potrébe vezhkrat malo poshivljeni, druge, zhe prav ne terpé lakoti, delezh sad pusté, in gotovo she enkrat toliko

priča pernēsó kakor tisti, ki se jím ní kladlò, in so bili sami sebi prepuszeni. Sato naj se sá vsak panj, zhe ima prav šadostí, ali pa ſhe prevežli medú, vsaj 4 ali 5 liber sterdi (medú) obernē, in tako bodo zhbélé tudi v' ſzer nar släbjih létnah vonder dobro storile in pogosto rójile, zhe imajo ſhe tudi mlade maternize; sato tudi noben panj, zhigar materniza je nad 3 léta stara, ní vezh sa réjo:

Previdin zhbélélar tedej bo smirám kaké zénté medú sa klajo', ko ſi ga v' dobrih in slo měděníh létnah lahko sa majhin'dnar perpravi in na vezh lét pervaže, perhranjeniga imel, de bo mogel svojim zhbélam tudi v' slabih létnah in o vſih zhasih potrebe pokladati, in jih v' dobrim stanu obdershati; sakaj v' slabih létnah je klajenje zhbélam, in ſklépanje slabih in srédnijih panjov edina pomozh per shivljenji ohraniti jih.

Dalje naj per podresovanji in podiranji ní prelakomen, temùzh odjémlje naj jím raji premalo kot prevezh od perhranjeniga medú.

Per kúpu naj ifhe döbiti smiram nar teſhji in nar zhbelniji panjove, zhe fo prav drashji kot drugi, per prodaji nasproti naj fkufha nar Ioshji in nar slabji ſpezhati, ker

kupzam, ki jih vézhi del v' kraje bolji pa he prepeljejo, s e smiram kaj dobizhka dati utegnejo.

Tisti panjovi, kterih z b le se spomlad prav sgodej in prav slo prashijo, so vézhi d l nar bolji, ker imajo sdrave in rodovitne maternize. Prashenje pa se sgod  per pervim isletanji mladih zhebél, ktere o popoldanskih urah navadno ena sa drugo is panjov na brade pridejo, l tu ene krate sem ter tje tek , in se r tnisko, to je, s' glav  proti panju pozhasu kvishko vsdigajo, v se bliso ulnjaka is vikshiga na tanko pregledavaje, s' veselim buzhenjem, kakor per rojenji malo zhafsa okoli létajo, in sadnih spét na svoj panj pridejo in se vanj podajo.

„Skerbin z belni  zhe mora k' svojim z belam, zhe mu le zhaf perpusti, v sak dan pog dati, de vidi, ali ni ta ali uni panj ob maternizo pershel, in je tedej v' nevarnosti od roparz konzhan biti, ali zhe se je morebiti kaj drusiga perm rilo, zhemur mora bres odlashanja pomagano biti, de se vézhi shkoda odverne.

„Spomlad in po léti naj smiram nekaj materniz perpravljenih ima, ktere sna od pevskih rojov, kjer jih je prevezh, naloviti, in jih v' maternizhne hifhize sapréti, ali jih pa z belam is

čatov, v' kterih so jajzhki ali mladi zhervizhi gmanj zhebél, v' majhnih shkatlah islêzhi dati, in jih tudi v' njih hrnjene imeti, dokler jih ne potrebuje, de, zhe kak panj ob maternizó pride, se mu lahko prezej druga da.

Preselovanje zhebél v' kraje bolji pashe je sicer nesloshno in teshavno, vender se to délo vézhi děl dvakrat plazha.

Preselovanje pa se mora š' posebno previdnostjo sgoditi, in sicer per nôzhi po varnih shénskih na glavi, per voshnji pa na nalash sa to napravljenih voséh, kteri se gugljéjo, ali na tako imenovanih zhbélnih legnarjih, in vselej po nôzhi, ali pa sjutrej prav sgodej, kjer zhbélam tudi ne smé nikoli potrebniga sraka (ljufta) manjkati, sicer bi se prevezh sgrelé in sadufhile.

Ker se pridnost in delavnost panju ravna le po rodovitnosti njegove maternize, med zhbélami enako rodovitnih materniz v' tem nizh praviga raslozhka. De so pa ene zhbéle malo vézhi ali manji od drusih, je od tod, ker per isvaljenji vsake zhbéle sastane v' njenim piskerzu tenka mreniza, š' ktero ga zhbéla, ko je she zhervizhik, prépréshe in popné, in tako je piskerz smiram tesneji in manji, sašo so zhbéle isvaljene is starih piskerzov, v' ktere je

bila she velikokrat saléga vsajena, nekoliko manji od unih, ki se is prav novih piskerzov isvalé. Desiravno se pa ta raslozhik komej ugléda, in manji zhbéle nizh manj pridne in delavne niso, naj se vender noben panj nikar zhes 3 ali 4 léta star ne pustí, ker so zhbéle v' novih panjeh per lepim bélím satji veliko vesélji in pridniji, kot v' starih panjeh she s' zhernim sátm.

Med troti je tudi döstíkrat prezej raslozhka, ker so tisti, kteri so od trotofske maternize ali trotnize salésheni, in v' piskerzih gmanj zhebél islésheni, veliko manji od drusih is pravih trotnih piskerzov. In to velja tudi od materniz, sakaj napzhine maternize ob zhasu jalovine v' gmanj zhebél piskerzih, le is potrebe malo rasstégnjenih, isléshene so malokdaj praviga shivota, slasti zhe se is she prestarih zhervizhkov svalé, in so navadno manji, kakor druge maternize is pravih materniznih piskerzov ali turnizhev, vezhi dél na krajih satovja po konzu sidanij.

Ako panj fizer zhbélin in teshak, vender nozhe rojiti, pridno délati, in se kakor drugi panjovi enake mozhí in téše skasati, je le materniza kriva téga, ktera savolj velike starosti ali pa is kaziga drusiga usroka ni vezh tako ro-

dovitna kakor druge. Ta materniza naj se mu vsame, in se mu da namésti nje mlada in sdrava, in panj se bo koj v' vsim boljšhal, in sheljam gospodarja ustrégel.

V' panjovih, kteri imajo mlade, tedej slo rodovitne maternize, je navadno she Listovgnoja, in tudi she spet Prosenza saléga, starji maternize pa préd jenjajo, in tudi spet posnejše saznhó lèzhi.

Desiravno je lahko sapopasti, de bi se zhbéle bres konza, in zlo v' shkodo zhbelerstva mnoshile, ko bi se v' jesén nizh panjov ne satarlo, temùzh bi se hòtli vši bres raslozhka spét sa perhodno rejo per shivljenji pustiti, vender spét vsak lahko vidi, de bi zhbelerji, kteri jih dostikrat bres shtevila s' ognjem in shveplam pomoré, in svoji zhe prav kratki samogoltnosti darujejo, sa svoj lastni in sploshni prid bolje skerbéli, ko bi vsaj pridneji ali pa vender losiji panjove s' mladimi maternizami sa perhodno rejo perhranili, in jih v' take kraje pre selili, kjer spét rade pogosto rojijo, in se obilno mnoshijo.

De bo zhbeler per svoji zhbélni rejí prav in kakor se gre ravnal, naj se sploh téga der. shí le:

1. Naj ima svoje zhbéle zhes simo v' tazim simskim stanovanji, kjer jim ni ne premerslo ne pregorko, tako bodo perhranje-niga shivesha nar manj potrebovale, in skor vse per shivljenji ostale.
2. Naj jih obdershí spomlad kar nar dalje more v' njih simskim pokoji, in jih nikar ne prenese presgodej v' zhbelnjak, slasti zhe je bliso okoli ulnjaka she dosti snegá, de se jih po presgodnim isletanji prevezh ne sgubí in ne pogine.
3. Naj jih varje tudi v' zhbelnjaku she pomladanskiga mrasa, kteri jim je v' tem zhasu savolj veliko salége nevarniji kot druge kráte, in naj jim samashí ne le vsak vezher, ampak zhe kak vihár vstane ali sazhne snég iti, tudi po dnevi luknje, ker jih v' panji vender ne pomerje toliko, kakor jih sunej pogine, deslih hozhejo ktere po fili is panju sriti, in se s' tem do mertviga spehajo.
4. Naj gléda, de bo smiram mozhne in zhbélne korenjake imel, kterih stanovanja smejo préd prevelike kot premajhne biti, ker en mozhan roj sna veliko vezh prida dati, kakor trije srednji ali pa vezh slabih; sakaj is panjú, ki ima 30000 zhebél, jih

smiram lahko 18000 na pasho isléta; drusih 12000 pa notranjo gorkoto ohrani, in domazho rezh ofkerbljuje; panj 15000 zhebél nasproti jih more komej 5000 na med poslati, drusih 10000 pa potrebuje doma sa ohranjenje toplote in druge opravila.

5. Naj ne jemlje zhbélam odvezhniga medú pred pravim zhafam, to je, pred pervim sadnim zvetjem, in pusti naj jim ga raji prevezh kot premalo, tako ne bodo nikoli serzhnosti in pridnosti sgubile.
6. Naj jih ne pustí nikoli lakote terpeti, temuzh pase naj jih ob zhafu potrébe kakor se gre, in tako bodo v' vsakim, tudi v' nerodovitnih krajih dobro storile, in zlo v' slabih létnah tudi she nekoliko dobizhka dale.
7. Naj ne terpí nobene nad 3 léta stare maternize, in zhbéle bodo, zhe se fizer s' njimi tudi prav ravna, tudi slabe léta she prerade in pregosto rojile.
8. Komur je vèzh leshézhe na mózhi kakor na shtevilu panjov, naj slabji roje med sabo sklene, ali jih pa mozhnejim perdene.
9. Naj ne terpí jalovih ali kakor si bodi nepogodnih panjov med svojimi zhbélami,

ako hozhe pred roparzami mir imeti, in
se sléga gnjilobnosti obvarovati.

10. Ako v' enim kraji pašha neha, naj prese-
li zhbéle v' bolj medén kraj, kar je sizer
ref teshavno, pa vender she tudi téga per-
sadevanja vredno, sakaj na dobrih ajdovih
poljeh naberejo zhbéle ob ajdovim zvetji
per lépim vrémenu v' enim meszu, nava-
đno od 10. Velziga Serpana do 10. Kimov-
za dostikrat vezh, kakor sizer zélo léto.
11. Naj se ogiba vsiga nenavadniga in umish-
ljeniga vzakerhojenja s' zhbélami, temùzh
pusti naj jih v' njim perrojenim natornim
rédu, in jih podpira le samo s' pridno
klajo, tako bodo veliko bolje storile kot
per she tako smishljeni reji.
12. Naj nima v' enim zhbelnjaku nad 40 pa-
njov, ker bi njih vezhi število na enim
mestu is mnosih usrökov ne moglo praviga
prida pernesti.
13. Naj si perpravi v' dobrih sterdnih létih
toliko medú sa klajo, de ga bo vezh lét
dovolj imel, in varuje naj ga skerbno, de
kaj od kruha ali moke sraven ne pride,
ker ga to kisliga in zhbélam nesdraviga
storí, in per pokladanji naj ne deva nikо-

li drusiga vmes kot zheterti ali peti del
zhiste studenzhne vode.

14. Naj se ne posflushi rasun nar vezhi potrebe nikoli umishljenih rezhi v' klajo, ker so mladi salegi vselej shkodljive; sato naj v' slabih letnah svoj zhbelynjak raji toliko smanjsha, de bo mogel s' pravim klajnim medam s-hajati, ker malo, pa sdravih panjoy smiram gotovji dohizhik da, kakor veliko, pa bolnih ali gnjilobnih. Sadnizh
15. Naj nasadí bliso ulnjaka tazih dreves, na kterih zvetji zhbéle dobro pasho imajo, in vseje tudi kolikor more taziga sadú (shita), kteri jim dober shivesh in veliko medu ponuja.

Kdor se per zhbélni réji teh poglavitnih regeljz sveto dershí, mu zhbelerija mora v' vsakim kraji in v' vsakim létu smiram toliko prida pernesti, de se na v' to isdajano posojilo dvojin zhimsh nabéra.

§. 29.

Od zhbélnigë pika,

Zhbéle od nature niso togotne. Sunaj svojih prebivalish, in nekako dálje od njih nik-

mur shaliga ne storé, ko bi jih prav s' zvetja in rosh, ki méd na njih naberajo, sgnati, in jih nalash k' jesi drashiti hôtel, vender raji perjenjajo in drugam isleté, kakor de bi se ustavljal in mashevale. Ako tedej ktera koga doleti in ga pizhi, se pérmeri to le bliso njeniga prebivalisha, is skerbi sa shivljenje njene kraljize, de bi njo in njenó kraljestvo vših sovrašnikov varovala, ker je vsaka védno perpravljena sa srézho in sploshni prid svoje poglavarske shivljenje dati. Naj tedej zhlovek she tako previdno ravna, in se sa vsak opravek per njih tudi s' zhbelaško kapo in rokovizami prevídi, se vender ni v' ţanu vselej in per vsaki perlošnosti tako varovati, de bi ga nikoli nobena ne kushnila. Žhe se je tedej kaj taziga sgodilo, se mora sélo, ktero vézhi dél v' rani saštane, bersh islézhi, in se strup, kolikor more, is rane istlazhiti, in jo hitro s' médam namasati, ali zhe ni medú, tudi trota ali drugo zhbélo, nar bolje pa tisto samo, ki je vpízhila, ker mora savolj sgube sela tako umréti, nanjo smezhati, in tako se bolezina in oteklost, zhe vsa ne neha, vender slo smanjska.

Tudi péš perstí na rano poloshene vézhi dél dobro storí. Tudi pomaga, zhe se rana s' merslo vodo dobro umije, in se to vezhkrať

ponoví. Dalje se perporozha v' veliko hukvah tudi sivkino shganje soper zhbélni pik.

De se pa zhbélniga pikanja kolikor je mogozhe obvarovash, morash s' njimi szer serzhero, pa vender smiram pozhasu in nikoli s' odkrito glavo vzaker hoditi, in kdor se jim bres zhbelaške kape blisha, naj si obras do ozhi s' ruto pokrije, ker zhbéle nar bolj v' obras in vezhi dél v' ozhi zhlovéka mérijo.

Ako kterikrat ena ali vezh zhebel shé s' ferditim buzhenjem krog koga léta in ga preganja, s' rokó ali s' klobukam kar ne smé ponji mahniti, ker bi si tako le she huji storil, temuzh obras naj si s' rokami sakrije, in odtegne naj se pozhasu od ulnjaka ali se pa natala vléshe in tako dolgo na miru ostane, de se vse hude zhbéle raskropé.

Posebno mora varovati se v' možhnim potu k' zhbélam priti, ker jím je sopařiza od ljudí kot od shivál neisrezheňo soperna, tedej se mora vedno skerbeti, de kaka domazha shivál, potni konji, in tako dalje, blis ulnjaka ne pridejo, ali pa mémo kaziga rôja v' ljustu ne tezhejo, ker zhbéle nizh tesheje ne terpé, kat hitro gibanje.

§. 50.

Nektere perprave in orodja, ktere so per zhbélarii posebno potrébne.

Per mnogoterim ravnaji f' zhbélami, posebno per všajanje rojov, ni le prav slushno, ampak skor mora se imeti:

1. Perpravna s' omreshjem is shelésniga ali zinastiga drata narejenim previdena kapa, in par volnatih, ali is terdne od jerharja ustrojene ovzhine délanih rokoviz, de jih ne more zhhélno sêlo perdréti.
2. Pozhasu tlézha in slo dimnata pershganiza is od mašnih lonz umasane zunje ali babjiga pesdiza, s' malim f' plehovno pufhizo okovanim méham vred, kteriga se per preganjanji zhebél posébno potrebuje.
3. Dobra in lahka shkropivniza, ktera je slushna slasti per rojéh, kteri se dolgo ne usésti, ali pa zlo uiti hozhejo.
4. Par stolov rasne velikosti in visokosti, in kake dvé lojtri, kterih sna ena vertna lojtra biti, kakor tudi nektere rante ali shtange mnoge dolgosti s' vervjo sa prasne panjove navesati, se per rojeh, slasti zhe se kteri na visoko drevo usede, mora imeti.

5. Leséna ali plehovna velika shliza (vſajavniča) sa vſajanje rojov.
6. Nektere is tanziga drata narejene posodiže ali foglovshiki, de se, kader je treba, maternize vanje sapró.
7. Nalash tak nosh, kteri je per vezh opravilih f' panjoyi prav dober, kakor tudi dléto sa dna od panjov lozhiti, in malo kladvo f' klefhami, ſvedram in nekterimi shelésnimi ali leſenimi ſheblji.
8. Vezh klajnih koritiz s' nekterimi klajnimi ſhkatiami, de se more zhbélam o gotovih zhasih klaſti.
9. Kaka dva shaklja is muſhje mréshe, de ſe per pogostnim rojenji eni roji vanja polové.
10. Barometer ali vremenik sa odrôje dobro vreme isvoliti.
11. Malo kita ali lota, sa kar je nar bolji mehak kravjek, raspokleje in ſhpranje panjov sazeliti.
12. Jerbahizh ali zédilo sa prezejenje klajniga medu, in mnoge posode hraniſti ga.
13. Préſha sa vósik in méd;
14. sadnizh platnena rijúha, de ſe rôji s' njo sagernejo, ali pa per ſklépanji ali odjemanjí nanjo ſtreſejo.

To so nar imenitniji rezhi, perprave in
orodja, ki jih mora zhbeler per mnogoterih
opravilih s' zhbélamí po potrébi okolishin vé-
diti, in se jih posflushiti snati, de jih bo
mogel prav rediti, in kakor se gre s' njimi
ravnati.

KASALO.

	Stran.
§. 1. Od zhebél splohi	7
§. 2. Od mnosih plemén ali fort zhebél	8
§. 3. Od maternize	9
§. 4. Od dělavnih zhebel	12
§. 5. Od trotov	15
§. 6. Od ulnjaka ali bzhelnjaka	16
§. 7. Od panjov ali zhbélnih prebivalish	19
§. 8. Kako je l' zhbélamí po simi ravnati	21
§. 9. Kdaj so zhbéle vun postaviti	24
§. 10. Od rojenja zhebél	27
§. 11. Snamnja, ali bo panj kmalo rojil	30
§. 12. Od ogrébanja ali vsajanja rojev	31
§. 13. Od nekterih posébnih permér, kakoršne se per rojeh dostikrat nakluzkijo, in kako je létu ravnati	34
§. 14. Od maternizhniga pétja	42
§. 15. Od devizhnikov ali devishkih rojev	43
§. 16. Kako se panjovi l' sklepanjem ali sdrushenjem možneji storé	44
§. 17. Od odrojev, ali odvsétih ali kunfhtnih rojev	46

	Stran.
§. 18. Kako so zhbéle pregnati	43
§. 19. Od prashenja materniz	49
§. 20. Od sgube maternize ali jálovine	53
§. 21. Od boléšin zhebel	57
§. 22. Od zhbélné klaje	62
§. 23. Od sterdi ali medú sa klajo, in kako se mórajo zhbéle pasti s' njimi	64
§. 24. Od klajnih koritiz	71
§. 25. Od róparz ali ropniz	72
§. 26. Od sovrashnikov zhebel	75
§. 27. Od posébnih sélish in drevéf, f' kterih zhbéle nar vezh naberejo	77
§. 28. Nektere posébne pravila ali regelze, in nektere posébne namére per zhbélarstvu	80
§. 29. Od zhbélniga pika	89
§. 30. Nektere perprave in orodja, ktére so per zhbélarii posébno potrebne	92

V' Ljubljani.

Natfblil Joshef Blasnik.